

Til gavn for uddannelserne

Rapport fra Udvalget for uddannelsesforskning

**Universitets- og
Bygningsstyrelsen**

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Til gavn for uddannelserne
Rapport fra Udvalget for uddannelsesforskning

Udgivet af:
Universitets- og Bygningsstyrelsen
Bredgade 43
1260 København K
Telefon +45 3395 1200
Telefax +45 3395 1300

Elektronisk udgave, ISBN: 978-87-91227-17-2

Publikationen kan hentes på www.ubst.dk

Kapitel 1.	Indledning og sammenfatning af anbefalinger	3
Kapitel 2.	Organiseringen af den pædagogiske og fagdidaktiske forskning og uddannelse i Danmark	14
	1. Uddannelsesforskningen	14
	2. Universiteternes forskningsmiljøer	20
	3. Samspillet mellem universiteternes forskning i pædagogik og efter- og videreuddannelse, grunduddannelse, udvikling og praksis	23
Kapitel 3.	En bedre uddannelsesforskning	28
	1. Strategi, koordination og dækning	28
	2. Forskeruddannelse	36
	3. Publicering	38
	4. Forskningsformidling	39
	5. Samarbejde og udvikling - samspil mellem universiteter og professionshøjskoler	41
Kapitel 4.	En styrket uddannelseskvalitet	45
	1. Bedre pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse for undervisere i uddannelsessektoren	45
	2. Behov for bedre pædagogisk uddannelse af universitetsundervisere	49
	3. Bedre pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse af professionshøjskoleundervisere	53
	4. Bedre pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse af undervisere ved de gymnasiale uddannelser	55
Bilag	Bilag 1: Kommissorium for arbejdet med uddannelsesforskningen og Danmarks Pædagogiske Universitet (Udvalget for uddannelsesforskning)	57
	Bilag 2: Medlemmer af Udvalget for uddannelsesforskning	58
	Bilag 3: Oversigter fra 2004-kortlægningen	60
	Bilag 4: Beskrivelse af Forum for uddannelsesforskning, Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning og Forskningsobservatorium	62
Litteratur		66

Baggrund for udvalgets arbejde

Kvaliteten af uddannelserne er af afgørende betydning for Danmark som videnssamfund. Det er en central målsætning i regeringens globaliseringsstrategi, at der skal ske en styrkelse af uddannelser på alle niveauer blandt andet gennem øget fokus på fagligheden i uddannelserne, udvikling af en evalueringskultur og krav om øget dokumentation.

Samtidig er der sat fokus på udvikling af fagdidaktikken og pædagogikken, da der er behov for, at læreres og underviseres pædagogiske niveau sikres gennem løbende kompetenceudvikling, og at de er ajour med den nyeste viden.

En afgørende forudsætning for en stadig udvikling af undervisningen er, at universiteternes forskning på området er af høj kvalitet og rettet mod uddannelsessektorens behov. Det kræver blandt andet, at der findes den rette balance mellem nyttig konkurrence og samarbejde mellem de forholdsvis små pædagogiske miljøer på universiteterne.

Det er også en forudsætning, at der er et optimalt samarbejde præget af gensidig sparring mellem universiteterne som producenter af ny forskning og brugerne af denne forskning, det vil sige underviserne overalt i uddannelsessystemet, fra universitetsuddannelserne over professionshøjskole- og gymnasiale uddannelser til folkeskolen.

I den forbindelse er det afgørende, at der i undervisernes karriereforløb sikres en formidling af nye resultater og en ajourføring af metoder gennem et samarbejde mellem universiteter og øvrige uddannelsesinstitutioner om efter- og videreuddannelse af undervisere.

Udvalgets nedsættelse

I juni 2006 fremlagde regeringen hovedlinjerne i et nyt danmarkskort med færre og stærkere universiteter. Arbejdet med den nye institutionelle struktur for universiteter og forskning gav anledning til at overveje, hvordan uddannelsesforskningen kunne styrkes. Regeringen besluttede derfor at nedsætte et udvalg (DPU-udvalget), der skulle belyse de nærmere rammer for en sammenlægning af Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU) og Københavns Universitet (KU).

Udvalget skulle med udgangspunkt i sammenlægningen af DPU med et bredere fagligt miljø fremkomme med forslag til en styrkelse af uddannelsesforskningen til gavn for undervisningen i hele uddannelsessektoren. Regeringen bekræftede dette ved sin beslutning af 4. oktober 2006 om danmarkskortet for universiteter og forskning.

Udvalget påbegyndte sit arbejde i august 2006. Rammerne for udvalgets arbejde blev ændret den 3. november 2006, da bestyrelsen for DPU besluttede at tage kontakt til Aarhus Universitets (AU) bestyrelse for at drøfte rammerne for en sammenlægning mellem DPU og AU.¹

---

¹ Universitetsbestyrelserne for DPU og AU indstillede i februar 2007 til videnskabsministeren, at de to universiteter sammenlægges, således at DPU bliver til Danmarks Pædagogiske Universitetsskole ved Aarhus Universitet. Godkender ministeren de to bestyrelses indstilling, forventes det, at en sammenlægning og den pædagogiske universitetsskole ved AU bliver en realitet med tilbagevirkende kraft per 1. januar 2007.

DPU-udvalget drøftede situationen på et møde den 15. november 2006. På baggrund af mødet tilkendegav udvalgets formand i en henvendelse til videnskabsministeren, at DPU-udvalget tog DPUs beslutning om at forhandle en sammenlægning med AU til efterretning, og at det videre arbejde i udvalget med sammenlægningen af DPU med et andet universitet dermed ikke længere forekom relevant. Der var imidlertid enighed i udvalget om, at der fortsat var behov for en analyse af, hvordan uddannelsesforskningen kan styrkes. Udvalget stillede sig derfor til rådighed for et fortsat arbejde med denne del af kommissoriet.

Videnskabsministeren anmodede på baggrund af henvendelsen udvalget om at fortsætte arbejdet, idet regeringen fastlagde et nyt kommissorium.² Navnet på det nye udvalg blev Udvalg for uddannelsesforskning.

Direktør for Biblioteksstyrelsen Jens Thorhauge, der også var formand for DPU-udvalget, fortsatte som formand for Udvalget for uddannelsesforskning, der endvidere har repræsentanter fra AU, KU, Handelshøjskolen i København (CBS), Syddansk Universitet (SDU), Aalborg Universitet (AAU), Roskilde Universitetscenter (RUC) og repræsentanter fra CVU-sektoren, dvs. sektoren for Centre for Videregående Uddannelser (CVU'er).³

Udvalget igangsatte arbejdet medio december 2006 og afslutter det med nærværende rapport den 1. april 2007. Udvalget har holdt 7 møder. Udvalget blev sekretariatsbetjent af Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet.

Rapporten er opbygget med følgende struktur: Kapitel 2 redegør for organiseringen af den pædagogiske og fagdidaktiske forskning og uddannelse i Danmark. Kapitel 3 omhandler den danske uddannelsesforskning og opstiller en række anbefalinger om styrkelse af uddannelsesforskningen samt formidlingen heraf. I kapitel 4 beskrives en række områder, hvor uddannelsesaktiviteterne inden for det pædagogiske og fagdidaktiske felt kan styrkes, og der opstilles anbefalinger for disse områder.

Udvalgets anbefalinger

Udvalget for uddannelsesforskning har fået til opgave at vurdere, hvordan det sikres, at uddannelsesforskningen og universiteternes ydelser inden for det pædagogiske og fagdidaktiske uddannelsesområde i videst muligt omfang er rettet mod samfundets behov, herunder særligt de behov for uddannelsesforskning og pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse, der er i uddannelsessektoren.

Udvalget skal blandt andet opstille modeller for en styrkelse af uddannelsesforskningen og samspillet mellem forskning, uddannelse og efteruddannelse på det pædagogiske og fagdidaktiske område med udgangspunkt i universiteternes rolle. Herunder skal udvalget se på, hvordan universiteterne og herunder særligt DPU, eventuelt i samarbejde, bedst muligt kan imødekomme de kommende professionshøjskolels behov.⁴

² Se bilag 1 for udvalgets kommissorium.

³ Se bilag 2 for udvalgets medlemmer.

⁴ Rapporten anvender i overensstemmelse med L188 "Forslag til lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser" (fremsat 14. marts 2007), den nye betegnelse professionshøjskoler om fremtidige forhold inden for de mellemlange videregående uddannelser, mens betegnelsen CVU'er anvendes, når der er refereres til historiske forhold vedrørende disse uddannelser.

Formålet med rapporten er at fremkomme med en række anbefalinger, der kan bidrage til at fastholde og styrke opmærksomheden om uddannelsesforskning og -udvikling som centralt for uddannelseskvaliteten i uddannelsessektoren. Udvalgets anbefalinger er rettet mod både universiteter, professionshøjskoler og ministerier. Rapporten indeholder samlet 26 anbefalinger. De centrale anbefalinger er:

Tabel 1. Centrale anbefalinger om en bedre uddannelsesforskning

Udvalgets anbefaling	
I	<p>Der bør etableres et Forum for uddannelsesforskning til dialog og strategiarbejde senest primo 2008 med følgende opgaveportefølje:</p> <ul style="list-style-type: none"> > At bidrage til formulering af en national strategi for uddannelsesforskning med prioriterede forskningsområder. > At afgive en periodisk redegørelse om udviklingen i den danske uddannelsesforskningsindsats. > At overveje en arbejdsdeling mellem de faglige miljøer, f.eks. på det fagdidaktiske område. > At overveje, hvordan publiceringen på uddannelsesforskningsområdet kan styrkes.

En bedre uddannelsesforskning

Forskning i uddannelse, pædagogik og fagdidaktik skal styrkes, jf. kapitel 3. Der bør være en stærkere prioritering af uddannelsesforskningen, en koordination af forskningsdagsordener og en bedre forskningsdækning af relevante områder. Der bør derfor etableres samarbejdsfora i form af et Forum for uddannelsesforskning og et Forskningsobservatorium. Forum for uddannelsesforskning, der har repræsentanter fra universiteterne, professionshøjskolesektoren og diverse relevante råd og institutioner, skal blandt andet have til opgave at bidrage til en national strategi for uddannelsesforskning, mens Forskningsobservatorium skal udarbejde kvalitetskriterier og standarder for uddannelsesforskning samt pege på nye forskningsområder.

Universiteternes udviklingskontrakter og strategier bør samtidig anvendes som redskaber til at øge universiteternes fokus på uddannelsesforskningen og på forskningens relevans for undervisningssektoren.

Tabel 2. Centrale anbefalinger om institutionernes udviklingskontrakter

Udvalgets anbefaling	
II	<p>Universiteternes udviklingskontrakter og strategier bør anvendes til at sætte fokus på uddannelsesforskningen.</p> <ul style="list-style-type: none"> > I universiteternes udviklingskontrakter indsættes krav til uddannelsesforskningen. > Universiteterne skal tage stilling til egen placering og håndtering af uddannelsesforskning i forhold til den nationale strategi udarbejdet i Forum for uddannelsesforskning. > Universiteterne skal i deres strategier redegøre for forskningens forventede relevans for undervisningssektoren.

- III Universiteters og professionshøjskoleers udviklingskontrakter bør anvendes til at fremme samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler.**
- > Samarbejdsaftaler skal have en tidshorizont på minimum tre til fem år.
  - > Der kan indgås samarbejdsaftaler med både danske og internationale samarbejdspartnere
  - > Der skal gennemføres en evaluering af de første udviklingskontrakter og samarbejdsaftaler senest i 2009.
  - > Samarbejdsaftalerne skal være et fast punkt på Forums årlige konference.
- IV Universiteter og professionshøjskoleers udviklingskontrakter bør anvendes til at fremme samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler om pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse.**
- > Der stilles krav i udviklingskontrakter om mere samarbejde om udbudet af pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse til relevante grupper af undervisere.
  - > En procentvis aktivitetsstigning forhandles med den enkelte institution.
- V Universiteternes og professionshøjskoleernes udviklingskontrakter bør anvendes til at øge og systematisere de ansattes efter- og videreuddannelse.**
- > Der stilles som krav i universiteternes og professionshøjskoleernes udviklingskontrakter, at de rapporterer på undervisernes pædagogiske, fagdidaktiske og fag-faglige efter- og videreuddannelse.

Bedre forskningskompetencer, publicering og formidling

Forskningskompetencerne inden for uddannelsesforskningen bør styrkes, jf. kapitel 3. Med det sigte anbefaler udvalget, at der stilles krav i universiteternes udviklingskontrakter om en øget andel af ph.d.ere i uddannelsesforskning. Samtidig bør der oprettes tværgående forskeruddannelsesprogrammer inden for uddannelsesforskning.

I relation til publicering og formidlingen af forskningen anbefaler udvalget en række tiltag, der kan fremme national og international publicering af uddannelsesforskningens resultater. Herudover bør forskningsformidlingen styrkes, blandt andet ved etablering af en portal for uddannelsesforskning og priser til forskere for god formidling.

Tabel 3. Centrale anbefalinger om forskningskompetencer

Udvalgets anbefaling	
VI	Universiteternes udviklingskontrakter bør indeholde krav om en øget andel af ph.d.ere inden for uddannelsesforskning, pædagogik og didaktik.
	> I universiteternes udviklingskontrakter formuleres målsætninger om en forøgelse i andelen af ph.d.ere inden for ovennævnte fagområder, herunder flere ph.d.-stipendier i universitetspædagogik.
	> Af de midler, der er afsat inden for velfærdsforliget, øremærkes midler til ph.d.-stipendier på det pædagogiske og didaktiske område.

Bedre samspil mellem universiteter og professionshøjskoler

Universiteter og de kommende professionshøjskoler bør tilskyndes til at samarbejde mere intensivt end i dag, jf. kapitel 3. Et større samspil vil kunne yde et centralt bidrag

til en kvalitetsmæssig forbedring af universiteternes forskning, professionshøjskoler-
nes udviklingsarbejde, uddannelser og professionsudøvelsen inden for disse områder.

Udvalget finder, at det bør være institutionerne, der er drivkraften bag det gensidige samarbejde. Det anbefales imidlertid, at samarbejdsperspektivet gøres til genstand for drøftelse mellem de enkelte institutioner og henholdsvis Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet i forbindelse med udformningen af institutionernes udviklingskontrakter. Der bør indarbejdes præcise mål for samarbejdet i såvel universiteters som professionshøjskolerens udviklingskontrakter til støtte for ledelsers og medarbejders arbejde med opgaven.

Samarbejde bør blandt andet omfatte ph.d.-projekter og forskeruddannelser, der er forankret på universiteterne, samt udvikling af læringsressourcer.

Udvalget er opmærksom på det foreliggende lovforslag om professionshøjskoler og anbefaler i den forbindelse, at professionsmasteruddannelser udvikles i samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler, og at rammerne for disse uddannelser fastlægges i en arbejdsgruppe under Videnskabsministeriet med deltagelse af relevante parter.

Tabel 4. Centrale anbefalinger om bedre samspil mellem universiteter og professionshøjskoler

Udvalgets anbefaling
<p>VII Professionsmasteruddannelser bør udvikles i samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler.</p> <p>> Der skal nedsættes en arbejdsgruppe under Videnskabsministeriet med relevante parter fra universiteter og professionshøjskoler, der senest 1. januar 2008 skal fremlægge forslag til rammer for professionsmasteruddannelser. I arbejdet kan der inddrages modeller for samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler i andre lande.</p>

Bedre pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse af undervisere

En høj uddannelseskvalitet i uddannelsessystemet forudsætter, at undervisningen i hele uddannelsessektoren styrkes, jf. kapitel 4. Der er behov for et forbedret tilbud af pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse og efter- og videreuddannelse til undervisere i hele uddannelsessektoren. Også her er samspillet mellem universiteter og professionshøjskoler centralt.

Der bør stilles krav i institutionernes udviklingskontrakter om, at de i højere grad end i dag samarbejder om at sikre et relevant og sammenhængende udbud af pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse til forskellige grupper af undervisere med henblik på at øge efter- og videreuddannelsesaktiviteten på dette område.

Samtidig bør aktiviteten fremmes ved, at der i institutionernes udviklingskontrakter stilles krav om, at de rapporterer på undervisernes pædagogiske, fagdidaktiske og fagfaglige efter- og videreuddannelse. Dette kan inspirere ledelser på andre uddannelsesinstitutioner til et tilsvarende fokus på efter- og videreuddannelse af de ansatte undervisere.

Efterspørgslen efter efter- og videreuddannelses tilbud inden for pædagogik og fagdidaktik bør samtidig stimuleres. Der bør i større omfang være mulighed for at kunne

opnå merit for gennemførte kompetenceforløb i pædagogik, fagdidaktik og formidling i forhold til de videreuddannelsesaktiviteter, som den enkelte underviser ønsker at gennemføre på et senere tidspunkt.

Bedre undervisningskompetencer for universitetsundervisere

Undervisningskvaliteten på universiteterne bør forbedres ved, at der sættes fokus på undervisernes pædagogisk og fagdidaktiske uddannelse og efter- og videreuddannelse, jf. kapitel 4. I ph.d.-forløbet bør der indføres et obligatorisk element af pædagogik og didaktik, der samtidig gøres meriterende i forhold til adjunktforløb og videreuddannelse med pædagogisk indhold. Endvidere bør universiteterne gennemføre løbende evalueringer af adjunktpædagogikum.

Alle undervisere på universiteterne skal gennemføre et obligatorisk pædagogisk og didaktisk kompetenceforløb, og den løbende efteruddannelse af underviserne bør forankres hos ledelserne.

Tabel 5. Centrale anbefalinger om bedre undervisningskompetencer for undervisere

Udvalgets anbefaling	
VIII	Der bør indføres pædagogisk og didaktisk kompetenceforløb for universitetsundervisere.
	<ul style="list-style-type: none"> > Der stilles krav om et obligatorisk pædagogisk/fagdidaktisk kompetenceforløb for alle, der skal undervise på universiteterne, herunder det deltidsansatte videnskabelige personale. > Den løbende pædagogiske efteruddannelse af undervisere forankres hos ledelsen.
IX	Der bør indføres et adjunktpædagogikum for professionshøjskoleundervisere.
	<ul style="list-style-type: none"> > Med virkning fra 2. halvår af 2008 etableres et adjunktpædagogikum for professionshøjskoleundervisere. Deltagelse i dette adjunktpædagogikum bør være en forudsætning for at opnå lektorbedømmelsen.

Bedre undervisningskompetencer for professionshøjskoleundervisere

På professionshøjskolerne afsættes nye midler til efteruddannelse af undervisere. Anvendelsen af disse midler bør evalueres i 2009 for at vurdere, om der er sket en stigning i efteruddannelsesaktiviteten, og om aktiviteten har fundet sted i samarbejde med relevante parter, jf. kapitel 4.

Samtidig skal det sikres, at underviserne på professionshøjskoler har relevante pædagogiske og didaktiske kompetencer, blandt andet ved at indføre et adjunktpædagogikum på professionshøjskoleniveau.

Bedre undervisningskompetencer for gymnasielærere

I relation til underviserne på de gymnasiale uddannelser anbefaler udvalget, at universitetsuddannelsens elementer af formidling og fagdidaktik for denne gruppe undervisere og andre skal styrkes, jf. kapitel 4. Samtidig skal der som opfølgning på gymnasiepædagogikum sikres systematiske pædagogisk og fagdidaktisk efteruddannelse af gymnasieundervisere.

Oversigt over rapportens samlede anbefalinger

Nr.   Anbefaling

- 1   **Udvalget anbefaler, at et Forum for uddannelsesforskning etableres senest primo 2008 med følgende opgaveportefølje:**
- > Forum for uddannelsesforskning skal bidrage med formulering af en national strategi for uddannelsesforskning med prioriterede forskningsområder.
  - > Forum for uddannelsesforskning afgiver en periodisk redegørelse om udviklingen i den danske uddannelsesforskningsindsats til det forskningsrådgivende system, videnskabsministeren og undervisningsministeren med henblik på at skabe opmærksomhed og dialog om området.
  - > Forum for uddannelsesforskning skal som led i arbejdet med en national strategi overveje en arbejdsdeling mellem de faglige miljøer, f.eks. på det fagdidaktiske område.
  - > Forum for uddannelsesforskning skal overveje, hvordan publiceringen på uddannelsesforskningsområdet kan styrkes, f.eks. ved etablering af elektroniske platforme (jf. afsnit om forskningsformidling).

2   **Udvalget anbefaler følgende sammensætning og udpegningsprocedure for Forum for uddannelsesforskning.**

- > Forum for uddannelsesforskning består af 18 medlemmer fra forskningsinstitutioner, det forskningsrådgivende system, professionshøjskolernes videnscentre, uddannelsesinstitutioner, ministerier, Danmarks Evalueringsinstitut og andre relevante interessenter. Følgende instanser indstiller medlemmer, dvs. en kvinde og en mand til følgende antal pladser:
  - > KU, AU, SDU, RUC, CBS og AAU har hver 1 plads
  - > CVU-rektorkollegiet har 3 pladser
  - > Grundskolerådet har 1 plads
  - > Gymnasierådet har 1 plads
  - > Rådet for erhvervsrettede ungdomsuddannelser har 1 plads
  - > Rådet for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse har 1 plads
  - > Rådet for de mellemlange Uddannelser har 1 plads
  - > Erhvervsakademirådet har 1 plads
  - > Undervisningsministeriet har 1 plads
  - > Danmarks Evalueringsinstitut har 1 plads
  - > Kommunernes Landsforening har 1 plads

Aftagerrådet ved den pædagogiske universitetsskole ved Aarhus Universitet nedsætter Forum. Aftagerrådets opgave er alene at sikre overholdelse af ligestillingslovens principper. Medlemmerne repræsenterer deres institutioner, råd eller foreninger. Formandskabet går på tur mellem de deltagende universiteter og professionshøjskolesektoren, der hver varetager formandskabet for en periode på 3 år. For i etableringsfasen at sikre sammenhæng med opbygningen af clearinghousefunktionen varetager den pædagogiske universitetsskole på AU (DPU) formandskabet i den første 3-årige periode.

Sekretariatsfunktionen for Forum for uddannelsesforskning varetages af sekretariatet under det dansk Clearinghouse, der er permanent placeret på den pædagogiske universitetsskole på AU (DPU).

- 3 **Udvalget anbefaler, at Forskningsobservatorium etableres som en arbejdsgruppe under Forum for uddannelsesforskning, jf. organisationsdiagram i bilag 4.**
- 4 **Udvalget anbefaler følgende sammensætning og udpegningsprocedure for Forskningsobservatorium.**
- > Medlemmerne til Forskningsobservatorium udpeges af Forum og repræsenterer følgende uddannelsesforskingsmiljøer i Danmark:
  - > 1 medlem repræsenterer Københavns Universitet
  - > 1 medlem repræsenterer Aarhus Universitet
  - > 1 medlem repræsenterer Aalborg Universitet
  - > 1 medlem repræsenterer Syddansk Universitet
  - > 1 medlem repræsenterer professionshøjskole-sektoren
  - > 1 medlem repræsenterer Roskilde Universitetscenter
  - > 1 medlem repræsenterer Socialforskningsinstituttet
  - > 1 medlem repræsenterer Anvendt KommunalForskning (AKF)
- Der skal sikres en forskningsmæssig bredde i sammensætningen. Medlemmerne vælger selv deres formand.
- 5 **Udvalget anbefaler, at der indsættes krav til uddannelsesforskningen i universiteternes udviklingskontrakter, og at der i universiteternes strategi redegøres for forskningens forventede relevans for undervisningssektoren.**
- > I universiteternes udviklingskontrakter indsættes krav til uddannelsesforskningen, f.eks. krav om peer reviews og formidling. De almene præstationskrav gælder naturligvis også for uddannelsesforskningen. I forlængelse heraf anbefales også, at de pædagogiske forskningsmiljøer styrker deres deltagelse i forpligtende samarbejde i internationale konsortier.
  - > I forbindelse med godkendelsen af udviklingskontrakterne skal universiteterne tage stilling til deres egen placering og håndtering af uddannelsesforskning i forhold til den nationale strategi, der er udarbejdet i regi af Forum for uddannelsesforskning.
  - > Universiteterne skal i deres strategi redegøre for forskningens forventede relevans for undervisningssektoren og dermed synliggøre universitetets bidrag til et tættere samspil mellem forskning og uddannelse. Universiteternes strategier på dette område skal kobles til den nationale strategi udarbejdet af Forum for uddannelsesforskning.
- 6 **Udvalget anbefaler krav i universiteternes udviklingskontrakter om en øget andel af ph.d.ere inden for uddannelsesforskning, pædagogik og didaktik.**
- > I universiteternes udviklingskontrakter formuleres målsætninger om en forøgelse i andelen af ph.d.ere inden for ovennævnte fagområder, herunder flere ph.d.-stipendier i universitetspædagogik.
  - > Af de midler, der er afsat inden for velfærdsforliget, øremærkes midler til ph.d.-stipendier på det pædagogiske og didaktiske område.
- 7 **Udvalget anbefaler, at der oprettes tværinstitutionelle, nationale forskeruddannelsesprogrammer eller ph.d.-skoler inden for forskning i uddannelse, pædagogik og didaktik.**
- > Der etableres nationale, tværgående forskeruddannelsesprogrammer med stærk profil inden for de relevante områder.

-
- > Programmerne kan allerede i opbygningsfasen initiere samarbejde med relevante udenlandske universiteter for at underbygge forskningens internationale dimension.
- 8 **Udvalget anbefaler tiltag, der kan fremme publiceringen.**
- > Forum for uddannelsesforskning bør drøfte behovet for, at der oprettes nye elektroniske platforme for publicering.
  - > Universiteterne bør – hvor det ikke allerede sker – tilbyde kurser i forskningspublicering og kurser i relevante fremmedsprog.
  - > VTU bør indføre resultatmål i universiteternes udviklingskontrakter om international publicering.
- 9 **Udvalget anbefaler, at formidling af forskning i uddannelse, pædagogik og didaktik styrkes.**
- > Universiteterne bør i deres igangværende arbejde med at revidere hjemmesider og udbygge den elektroniske kommunikation medtænke diversiteten i de forskellige målgrupper inden for dette felt og kommunikere hensigtsmæssigt og målrettet til de forskellige relevante målgrupper blandt praktikere og interessenter.
  - > Det danske Clearinghouse bør opbygge en portal for uddannelsesforskning, der giver en samlet indgang til de forskellige universiteter og professionshøjskolars relevante information.
- 10 **Udvalget anbefaler priser for god forskningsformidling.**
- > Der indstiftes priser, der uddeles af professionshøjskolerne til universitetsforskere, forskergrupper og forskningsmiljøer for særlig god forskningsformidling inden for uddannelsesforskningens forskellige områder.
  - > Der indstiftes priser til lærere på professionshøjskolerne for at inddrage ny forskning i undervisningen på særlig god og bemærkelsesværdig måde.
- 11 **Udvalget anbefaler, at samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler om forskning og udvikling styrkes, så forsknings- og udviklingsaktiviteterne knyttes bedre sammen til gavn for grund-, efter- og videreuddannelse.**
- > Universiteter og professionshøjskoler bidrager gensidigt til forskning- og udviklingsprojekterne.
- 12 **Udvalget anbefaler målepunkter og krav for samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler i institutionernes udviklingskontrakter.**
- > Der opstilles præstationskrav for samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler i institutionernes udviklingskontrakter. Dette kan bidrage til, at institutionernes ledelser prioriterer området.
  - > Der kan indgås samarbejdsaftaler med både danske og internationale samarbejdspartnere.
  - > Der skal gennemføres en evaluering af de første udviklingskontrakter og samarbejdsaftaler (senest i 2009). Der evalueres på typen af præstationskrav.
  - > Samarbejdsaftalerne skal være et fast punkt på Forums årlige konference.
- 13 **Udvalget anbefaler, at professionshøjskoler og universiteter samarbejder om f.eks. ph.d.-projekter, om forskeruddannelse af ansatte på professionshøjskolerne og kursusaktivitet i forbindelse med forskeruddannelse.**

- > Det naturlige forankringspunkt for samarbejde om forskeruddannelse vil være de nationale, tværgående forskeruddannelsesprogrammer, jf. afsnittet om forskeruddannelse. Ansvar for forskeruddannelsen i sådanne samarbejder ligger hos universiteterne.
- 14 **Udvalget anbefaler, at professionshøjskoler og universiteter samarbejder om udvikling af læringsressourcer.**
- 15 **Udvalget anbefaler, at universiteter og professionshøjskoler samarbejder om udvikling af professionsmasteruddannelser.**
- > Der skal nedsættes en arbejdsgruppe under Videnskabsministeriet med relevante parter fra universiteter og professionshøjskoler, der senest 1. januar 2008 skal fremlægge forslag til rammer for professionsmasteruddannelser. I arbejdet kan der inddrages modeller for samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler i andre lande.
- 16 **Udvalget anbefaler, at universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter anvendes til at fremme samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler med henblik på at øge aktiviteten på pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse for undervisere.**
- > Der stilles krav i universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter om, at de i højere grad end i dag samarbejder om at sikre et relevant og sammenhængende udbud af pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse til relevante grupper af undervisere med henblik på at øge efter- og videreuddannelsesaktiviteten på dette område.
- > Den procentvise aktivitetsstigning forhandles med den enkelte institution i forbindelse med indgåelse af udviklingskontrakten.
- 17 **Udvalget anbefaler, at universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter anvendes til at øge og systematisere de ansattes efter- og videreuddannelse.**
- > Der stilles som krav i universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter, at de rapporterer på undervisernes pædagogiske, fagdidaktiske og fag-faglige efter- og videreuddannelse.
- 18 **Udvalget anbefaler, at der i højere grad end i dag gives merit for efteruddannelsesforløb i forhold til senere efter- og videreuddannelsesaktivitet.**
- > Kompetenceforløb på universiteter og professionshøjskoler som del af pædagogisk, fagdidaktisk og fag-faglig efteruddannelse giver merit i forhold til fleksible diplom- og masteruddannelser.
- 19 **Udvalget anbefaler, at der indføres et obligatorisk element af pædagogik og didaktik i ph.d.-forløbet.**
- > Det obligatoriske element af pædagogik og didaktik skal være et supplement til den del af ph.d.-uddannelsen, der omhandler undervisningsvirksomhed eller anden form for vidensformidling.
- 20 **Udvalget anbefaler at gøre det pædagogiske element i et ph.d.-forløb meriterende i forhold til adjunktforløb og videreuddannelse (master) med pædagogisk indhold.**

- 21 **Udvalget anbefaler, at alle universiteter gennemfører løbende evalueringer af deres adjunktpædagogikum, og at den første evaluering gennemføres senest i 2009.**
- 22 **Udvalget anbefaler et obligatorisk pædagogisk og didaktisk kompetenceforløb for universitetsundervisere og forankring af den pædagogiske efteruddannelse hos ledelsen.**
- > Der indføres krav om et obligatorisk pædagogisk/fagdidaktisk kompetenceforløb for alle, der skal undervise på universiteterne, herunder det deltidsansatte videnskabelige personale.
  - > Den løbende pædagogiske efteruddannelse af undervisere forankres hos ledelsen ved, at ledelsen under årlige udviklingssamtaler med de fastansatte undervisere drøfter undervisningskompetencer, herunder behov for kompetenceudvikling. De studerendes kursusevalueringer, årsevalueringer, censorevalueringer mv. kan inddrages.
- 23 **Udvalget anbefaler, at anvendelsen af globaliseringsmidlerne til efteruddannelse af professionshøjskoleundervisere i 2009 evalueres med henblik på at vurdere, om der er sket en stigning i aktiviteten, og om aktiviteten har fundet sted i samarbejde med relevante parter.**
- 24 **Udvalget anbefaler et adjunktpædagogikum for professionshøjskoleundervisere.**
- > At der med virkning fra 2. halvår af 2008 etableres et adjunktpædagogikum for professionshøjskoleundervisere, dvs. en opdateret, systematisk pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse af professionshøjskoleundervisere. Deltagelse i dette adjunktpædagogikum bør være en forudsætning for at opnå lektorbedømmelsen.
- 25 **Udvalget anbefaler, at universiteterne styrker elementer af formidling og fagdidaktik i uddannelserne .**
- > Som en del af bacheloruddannelsen kan universiteterne prioritere at lægge vægt på formidling af faglig viden som del af de studerendes uddannelse.
  - > Som del af kandidatuddannelsen kan det fagdidaktiske element prioriteres.
- 26 **Udvalget anbefaler, at der som opfølgning på gymnasiepædagogikum sikres systematisk pædagogisk og fagdidaktisk efteruddannelse af gymnasieundervisere.**
- > Det kunne f.eks. være i form af kurser, der tilbydes 2-4 år efter afsluttet gymnasiepædagogikum og derefter med regelmæssige mellemrum.
  - > Kurserne kan være meritgivende i forhold til pædagogiske masteruddannelser.

Kapitel 2   **Organiseringen af den pædagogiske og fagdidaktiske forskning og uddannelse i Danmark**

Kapitel 2 er opdelt i tre overordnede afsnit. I første afsnit beskrives uddannelsesforskningen og udviklingen på området siden 1999. Andet afsnit giver en kort beskrivelse af universiteternes forskningsmiljøer på uddannelsesforskningsområdet, og det tredje afsnit redegør for samspillet mellem universiteternes forskning og efter- og videreuddannelse, grunduddannelse, udvikling og praksis.

1. Uddannelsesforskningen

Kortlægning af uddannelsesforskningen i 1999 og 2004

Uddannelsesforskningens generelle profil kan beskrives med udgangspunkt i to kortlægninger af forskningen fra henholdsvis 1999 og 2004.⁵ I kortlægningerne fremhæves det, at der både var en betydelig bredde i den danske uddannelsesforskning, og at forskningen var præget af ét stort og mange mindre forskningsmiljøer. Det ene store forskningsmiljø var Danmarks Pædagogiske Universitet, der blev oprettet i 2000. Området var karakteriseret ved mange små forskningsprojekter, og forskningsprojekter bestod typisk af under ét årsværk.⁶

De almen- og fagdidaktiske R&D-projekter var koncentreret omkring matematik-, dansk-, fysik- og naturfagsdidaktik. Didaktisk forskning inden for ingeniørfag, datalogi, medicin og erhvervsøkonomi var beskeden, og folkeskolefag som f.eks. edb, medier og teknologi var ikke dækket af didaktisk forskning. Institutionsmæssigt var den almen- og fagdidaktiske forskning koncentreret om folkeskolen og folkeskolens fag.

Den almene pædagogiske forskning – pædagogik og uddannelsesforskning – var kendetegnet ved betydelig spredning i genstandsfelter. Det alment pædagogiske fyldte mest. Forskningen på områder fra førskole og frem til universitetsuddannelserne udgjorde tilsammen 20 pct. Der var ingen projekter om underviseres læring fra grunduddannelse til efter- og videreuddannelse.

De rene forskningsprojekter fyldte mest, men heri indgik også et betydeligt element af udviklingsarbejder. 40 pct. af forskningsprojekterne var ikke rettet mod at indhøste ny viden. Den typiske forskningsmetode var en kombination af kvantitative og kvalitative undersøgelser, mens brugen af kvantitative metoder i didaktik var yderst begrænset.

2004-kortlægningen konkluderede, at 30 pct. af de afsluttede forskningsprojekter ikke resulterede i en publikation. Publikationsfrekvensen fra både den didaktiske og den pædagogiske forskning var således beskeden, hvilket også gjaldt international publicering. Der var dog visse tegn på en øget grad af internationalisering, herunder publicering.⁷

---

⁵ *Dansk forskning i pædagogik og uddannelse - en kortlægning af perioden 1994-1999*, Danmarks Pædagogiske Institut 1999, og *Bidrag til Country Background Report*, Carsten Elbro og Jens Rasmussen, marts 2004.

⁶ Ifølge 2004-undersøgelsen var der 245 forskerårsværk i 2004, fordelt med 50 forskerårsværk på det almen- og fagdidaktiske område og 195 forskerårsværk inden for forskning i pædagogik og uddannelsesforskning. I forhold til 1999-undersøgelsen, hvor det samlede årsværksantal er opgjort til 216, er der tale om en stigning i antal forskerårsværk på 15 pct. Dette tal undervurderer dog nok det samlede antal.

⁷ Se bilag 3 for oversigter over almen og fagdidaktisk forskning fordelt på skolefag og forskning i pædagogik og uddannelse fordelt på forskningstemaer (2004).

OECD-evaluering af dansk forskning og udvikling i 2004

OECD/CERI gennemførte i 2004 efter Videnskabsministeriets ønske en evaluering af det danske forsknings- og udviklingssystem inden for uddannelse⁸, der blandt andet tog udgangspunkt i kortlægningen fra 2004.⁹ OECD/CERI evaluerede effektiviteten i det danske forsknings- og udviklingssystem inden for uddannelse, især i forhold til at udvikle og anvende viden til at øge kvaliteten af uddannelsesmæssig praksis og politik. Det fremgik af OECDs rapport, at universitetsforskningen inden for det pædagogiske og fagdidaktiske område kun i ringe grad blev formidlet til underviserne og deres undervisningspraksis.

OECDs karakteristik af det danske R&D-system pegede på,

- > at der manglede en politisk strategi og vision for den danske uddannelsesforskning,
- > at der foregik en begrænset national opsamling af viden og erfaring fra de mange decentrale udviklingsarbejder,
- > at den gensidige kontaktflade mellem forskningsmiljøerne og lærere var svag,
- > at der var få store forsknings- og udviklingsprojekter, men mange små lokale forsøg,
- > at der manglede forskning baseret på kvantitative metoder.

OECD pegede på, at der var behov for systematisering og koordinering af de danske initiativer og et mere klart lederskab af forsknings- og udviklingspolitikken. Endvidere var der behov for en prioriteringsmåde, der tillod, at viden systematisk akkumuleredes omkring vedtagne problemfelter. Der blev peget på tre slags netværk: a) netværk til problemidentifikation, hvor praktikere og lærere er med til at forme forskning, b) netværk for distribueret innovation, hvor nyheder testes, og c) netværk til spredning af viden og videnoverførsel.

På den baggrund anbefalede OECD, at

- > der oprettedes et nationalt forum for forskning i uddannelse med repræsentanter for forskning, lærere, politikere og økonomisk ansvarlige for at sikre bedre samspil mellem forskning og praksis og koordinering og prioritering af forskningsindsatsen,
- > der oprettedes et såkaldt Clearinghouse, der skulle opsamle, vurdere, filtrere og formidle vigtige danske og udenlandske resultater inden for uddannelsesforskning,
- > datamateriale om folkeskoleelevernes præstationer i højere grad anvendtes af forskere, praktikere og politikere,
- > der oprettedes et separat forskningsråd for uddannelsesforskning eller udvikledes mekanismer, der sikrede overblik over finansiering af uddannelsesforskningen,
- > lærere fik bedre adgang til relevante internationale forskningsresultater, og at der skabtes bedre koordination mellem universiteter og CVU'er med hensyn til at udvikle vejledning for lærere.

⁸ *National review on educational R&D. Examiners report on Denmark*, OECD October 2004.

⁹ Evalueringen er baseret på baggrundsrapporten "Educational research and development in Denmark" (maj 2004) udarbejdet af Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet, selvevalueringer fra de relevante institutioner inden for uddannelsesforskning, herunder DPU og Learning Lab Denmark, tidligere evalueringer af særlige initiativer vedr. matematiklæring og læseforskning samt panelbesøg på de relevante forskningsinstitutioner. Panelet besøgte Danmark i maj 2004.

Uddannelsesforskningsområdet siden 2004

De to kortlægninger og OECD-evalueringen tegnede et billede af den danske uddannelsesforskning, der igangsatte en række overvejelser hos såvel forsknings-, udviklings- og uddannelsesmiljøer som i de ansvarlige ministerier. Blandt de centrale aktører var der enighed om, at det var muligt og nødvendigt at styrke uddannelsesforskningsområdet og samspillet med uddannelsesmiljøerne.

Drøftelserne i Udvalget for uddannelsesforskning har peget på, at der siden 2004 er sket en positiv udvikling inden for området. Der kan peges på en række faktorer.

Siden dannelsen i 2000 har DPU arbejdet på at bidrage til et samlet kvalitetsløft af dansk forskning og uddannelse i pædagogik og læring. DPU har blandt andet haft fokus på at styrke uddannelsesforskningen til gavn for undervisningssektoren.

Universitetsmiljøerne inden for det pædagogiske og fagdidaktiske forskningsområde har samtidig i højere grad end tidligere været opmærksomme på fordelene ved at etablere forskningssamarbejder på tværs af universiteterne og på nødvendigheden af at formidle den eksisterende forskning til brugere og praktikere. Dette uddybes i afsnit 2, kapitel 2. Endvidere er der blevet større bevidsthed om de gensidige fordele, der er ved et styrket samspil og samarbejde mellem universiteternes forskningsaktiviteter og CVU'ernes udviklingsarbejde. Dette uddybes i afsnit 3, kapitel 2.

Samtidig er der i både forsknings- og udviklingsmiljøerne bred erkendelse af, at der er behov for at fortsætte arbejdet for at styrke området.

Arbejdet i Udvalget for uddannelsesforskning er en del af processen med at styrke uddannelsesforskningen, forskningsformidlingen samt forskningstilknytningen til gavn for uddannelsessektoren.

Fra ministeriel side er der siden 2004 igangsat en række initiativer, der bidrager til at styrke uddannelsesforskningsområdet og samspillet mellem forskning, uddannelse og efter- og videreuddannelse. Først og fremmest besluttede Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet på baggrund af OECD-evalueringen at nedsætte en række samarbejdsorganer i relation til uddannelsesforskningen, der skulle bidrage til en bedre koordinering, prioritering, videnopsamling og videnspredning inden for dansk uddannelsesforskning, herunder også et styrket internationalt udblik. Endvidere har de to ministerier iværksat reformer af de institutionelle strukturer på uddannelsesområdet, der har betydning for det pædagogiske og fagdidaktiske område. I forbindelse med udmøntningen af globaliseringspuljen er der afsat en række midler til at styrke kvalitet, faglighed og udviklingsbaseret viden på professionshøjskolerne, herunder samspillet med universiteterne. Endvidere er der afsat midler til strategiske forskningsprogrammer i forskning inden for det fagdidaktiske område.

Initiativerne uddybes nedenfor.

Opfølgning på OECD-evalueringen

Ved modtagelsen af OECD-evalueringen besluttede videnskabsministeren og undervisningsministeren at følge anbefalingen om at etablere et nationalt forum for uddannelsesforskning, som kunne bidrage med prioriteringer i forskningen, og samtidig

overveje ideen om at etablere et clearinghouse til opsamling, evaluering og formidling af uddannelsesforskning.

I forlængelse heraf blev der i april 2005 afholdt et dialogmøde med deltagelse af uddannelsesforskere fra DPU, SDU, KU, AAU, RUC og AU samt repræsentanter for CVU-sektoren, Danmarks Evalueringsinstitut, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet. De to ministerier fremlagde forslag om at oprette et Forum for uddannelsesforskning i form af et selvorganiserende netværk med sekretariat på DPU. Udformning af det nationale Forum blev drøftet. Det nationale forum ville få til opgave at pege på områder, hvor uddannelsesforskningen skal styrkes. I Forums regi skulle tillige arrangeres en årlig konference om uddannelsesforskning.

Samtidig besluttede ministerierne at etablere et clearinghouse for uddannelsesforskning forankret på DPU og med sekretariat samme sted. Varetagelsen heraf kom til at indgå i DPU's udviklingskontrakt med Videnskabsministeriet.

Den første konference – arrangeret af DPU, Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet - blev afholdt 1. marts 2006. På konferencen blev der fremlagt et overordnet forslag til organisering og sammensætning af samt opgaver for et dansk clearinghouse, et Forum for uddannelsesforskning og et Forskningsobservatorium, udarbejdet af DPU og ministerierne.¹⁰

Forum for uddannelsesforskning

Forum for uddannelsesforskning fik til opgave at bidrage til formuleringen af en national strategi for uddannelsesforskning ved i samspil med det forskningsrådgivende system at udpege prioriterede forskningsfelter. Forum for uddannelsesforskning skulle være rådgivende for clearinghousefunktionen, og samtidig bygge videre på resultaterne af dette arbejde, blandt andet ved at pege på områder, hvor eksisterende international viden samles og kvalitetsvurderes, og hvor der ønskes en styrkelse af den danske forsknings- og udviklingsindsats. Forum skulle ligeledes vurdere behovet for særlige initiativer i formidlingen af forskningsbaseret viden og "best practice" til beslutningstagere og praktikere. Endelig skulle Forum afholde en årlig uddannelsesforskningskonference med repræsentanter fra forskningsmiljøer og brugerinteressenter for at sikre vidensdeling og vidensimplementering.

Forum skulle bestå af repræsentanter fra forskningsinstitutioner, det forskningsrådgivende system, CVU'ernes videnscentre, uddannelsesinstitutioner, ministerier, Danmarks Evalueringsinstitut og andre relevante interessenter. Formanden skulle udpeges af Det Strategiske Forskningsråd og være forskningspolitisk kyndig og have indsigt i uddannelsessystemet og i uddannelsesforskning. DPU skulle i samråd med Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet udpege de øvrige 9 medlemmer på baggrund af indstillinger fra de nævnte institutioner.

Clearinghouse for uddannelsesforskning

Clearinghouse for uddannelsesforskning fik til opgave at udarbejde og kommunikere systematiske vurderinger af evidensbaseret viden. Clearinghouse skulle synliggøre

¹⁰ Etablering af Forum for uddannelsesforskning og Clearinghouse, notat udarbejdet af DPU, Undervisningsministeriet, Videnskabsministeriet, marts 2006.

relevant forskningsbaseret viden om udvalgte temaer, herunder også videnproduktion i udviklingsarbejder og forsøg og sikre en filtrering og kvalitetsvurdering af denne viden gennem reviewing af foreliggende, dokumenterede resultater inden for disse temaer. Endvidere fik Clearinghouse til opgave at pege på huller i den eksisterende viden og behov for forsknings- og udviklingsindsatser samt at registrere vigtige nybrud og udviklingstendenser i den nationale og internationale uddannelsesforskning. Endelig skulle Clearinghouse bidrage til implementering af den kvalitetssikrede viden ved at kommunikere anbefalinger om "best practice" til relevante netværk af politikere, embedsmænd, undervisere og andre praktikere, blandt andet gennem dannelsen af formidlingsnetværk. DPU varetog clearinghousefunktionen, jf. ovenfor, med universitetets bestyrelse som ansvarlig for udførelsen af opgaven.

Forskningsobservatorium

Som en del af clearinghousefunktionen blev det besluttet at etablere et Forskningsobservatorium (et forskernetværk) bestående af toneangivende danske uddannelsesforskere. Netværket fik som sin opgave at identificere fronten i den danske uddannelsesforskning, herunder udpege centrale temaer og resultater, samt være primus motor i udarbejdelsen af kvalitetskriterier og standarder for uddannelsesforskning. Dette arbejde skulle ske i samarbejde med det forskningsrådgivende system. Arbejdet skulle sikre en international standard gennem løbende inddragelse og høring af internationale eksperter.

KU, AU, AAU, SDU, RUC, Socialforskningsinstituttet og Amternes og Kommunernes Forskningsinstitut (AKF) skulle hver indstille et medlem, og Handelshøjskolen i Århus, CBS og IT-Universitetet skulle indstille et medlem sammen, mens DPU skulle indstille 3 medlemmer. Det var herefter DPUs bestyrelses opgave at udpege medlemmerne blandt de indstillede.

Siden konferencen i marts 2006 har DPU arbejdet på at etablere et clearinghouse, og det er nu oprettet som en enhed på DPU med professor Sven Erik Nordenbo som leder og fire øvrige tilknyttede medarbejdere. DPU har i perioden udført et udredningsarbejde, der nærmere konkretiserer, hvilken form et clearinghouse i dansk sammenhæng skal have. DPU har i december 2006 udarbejdet et konceptnotat om det danske Clearinghouse, der blandt andet beskriver opgaver og metode for det danske Clearinghouse.

Der er ikke taget initiativ til at nedsætte Forum for uddannelsesforskning eller Forskningsobservatorium.

Nye institutionelle rammer for det pædagogiske forsknings- og uddannelsesområde

I 2007 kan en række ændringer i de institutionelle rammer for forsknings- og uddannelsesaktiviteter inden for det pædagogiske område påvirke arbejdet og samspillet mellem de institutionelle aktører.

I forlængelse af regeringens arbejde med at integrere sektorforskningen i universiteterne og undersøge mulige universitetssammenlægninger besluttede bestyrelsen for DPU i november 2006 at tage kontakt til AUs bestyrelse for at drøfte rammerne for en sammenlægning mellem DPU og AU. De to bestyrelser ved AU og DPU meddelte i slutningen af februar 2007, at de indstiller til videnskabsministeren, at de to sammenlægges, således at DPU bliver til Danmarks Pædagogiske Universitetsskole

ved Aarhus Universitet. Såfremt ministeren godkender sammenlægningen, vil den være en realitet med tilbagevirkende kraft pr. 1. januar 2007.

I relation til de mellemlange videregående uddannelser har regeringen i marts 2007 indgået en aftale med Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og Det Radikale Venstre om at danne nye flerfaglige og regionale professionshøjskoler.¹¹ Et lovforslag er fremsat den 14. marts 2007, og reformen skal træde i kraft den 1. januar 2008. Aftalen indebærer, at de nuværende CVU'er og øvrige institutioner med mellemlange videregående uddannelser samles til 7 flerfaglige regionalt baserede professionshøjskoler. Hermed skabes nye rammer for de professions- og erhvervsrettede videregående uddannelsesinstitutioner, der skal bidrage til at udvikle og fremtidssikre uddannelserne. Uddannelserne faglighed skal styrkes, og der skal skabes mere attraktive studiemiljøer, der tiltrækker og fastholder flere studerende. Endvidere er de overordnede mål med de nye professionshøjskoler at udnytte synergien ved flerfaglighed, at samarbejde med universiteter og andre forskningsmiljøer og at sikre regional uddannelsesdækning.

På forsknings- og udviklingsområdet forventes den nye institutionsstruktur med færre og stærkere uddannelsesmiljøer for de mellemlange videregående uddannelse at betyde, at professionshøjskolerne bliver mere attraktive samarbejdspartnere for universiteter og forskningsinstitutioner, end de mellemlange uddannelsesinstitutioner er i dag, jf. kapitel 3.

Ændringerne forventes ikke at få betydning for den institutionelle forankring af uddannelsesudbuddet inden for det pædagogiske område på henholdsvis universiteter og professionshøjskoler. Det vil sige, at kandidat- og master- og forskeruddannelser fortsat udbydes af universiteterne, og at professionsbacheloruddannelser og diplomuddannelser udbydes af professionshøjskolerne. Det indgår i de politiske overvejelser om professionshøjskolereformen, om der skal etableres professionsmasteruddannelser som videreuddannelses tilbud på professionshøjskolerne, jf. kapitel 3. Med de nye og stærkere professionshøjskoler kan et tættere samspil mellem universiteter og professionshøjskoler forventes, og dette vil have en positiv effekt på både universiteternes og professionshøjskolernes uddannelses- og efter- og videreuddannelsesaktiviteter, jf. kapitel 4.

De ændrede institutionelle rammer bidrager til at gøre det relevant at se på såvel forankring, opgaveportefølje som udpegningsprocedure for Forum for uddannelsesforskning, det danske Clearinghouse og Forskningsobservatorium.

Nye midler til professionshøjskolesektoren

Et initiativ, der kan understøtte udviklingen, er de nylig afsatte midler til området i forbindelse med udmøntning af globaliseringspuljen.

På Finanslov 2007 er der på Undervisningsministeriets område afsat midler til styrkelse af kvalitet, faglighed og udviklingsbaseret viden på professionshøjskolerne i perioden 2007-2009, jf. tabel 6.

¹¹ Aftale om professionshøjskoler for videregående uddannelser, marts 2007, <http://www.uvm.dk/07/aftaleprof.htm?menuid=641015>

Tabel 6. Midler til styrkelse af kvalitet, faglighed og udviklingsbaseret viden på professionshøjskoler

Mio. kr. 2007	2007	2008	2009
Kvalitetsløft i de mellemlange videregående uddannelser	60	60	80
Institutioner skal skabe mere systematisk viden		55	70

Kilde: Aftale om udmøntning af globaliseringspuljen, november 2006.

Midlerne til kvalitetsløft er ikke afsat til nærmere specificerede projekter, men til initiativer, der kan styrke kvalitet, faglighed og udviklingsbaseret viden på professionshøjskoler. Midlerne udmøntes efter objektive fordelingskriterier i forbindelse med professionshøjskolernes udviklingskontrakter, dog i forbindelse med professionshøjskolernes udviklingsplaner i 2007.

De øvrige midler skal anvendes til at styrke mere systematisk vidensopbygning samt udnyttelse af denne viden i praksis på professionshøjskolerne. Midlerne kan anvendes til forskningstilknytning og til professionshøjskolernes deltagelse i strategiske forskningsprogrammer i samarbejde med universiteter om udvikling af viden af relevans for professionshøjskolernes uddannelser samt til etablering af nationale videncentre for henholdsvis naturfag, læsning, matematik og engelsk.

I perioden 2008-2010 er der desuden afsat midler til forskning inden for uddannelses-systemet, idet der etableres to strategiske forskningsprogrammer, jf. kapitel 3.

De nye midler vil skabe et godt fundament, men det er næppe nok. Der er dels behov for en fortsat styrkelse af uddannelsesforskningen, dels for et forbedret samarbejde om den pædagogiske uddannelse og efter- og videreuddannelse.

2. Universiteternes forskningsmiljøer

Der foregår i dag forskning inden for pædagogik, didaktik og uddannelse på KU, DPU, RUC, SDU, CBS, AU og AAU. Der henvises i øvrigt til kapitel 3, som giver en beskrivelse af, hvilke specifikke forskningsområder de nævnte universiteter i særlig grad fokuserer på.

Forskningsinstitutioner på det pædagogiske og fagdidaktiske område

DPU er den største forskningsinstitution på området. I 2003 havde DPU i alt 165,5 forskningsårsværk, jf. tabel 7 fra DPUs selvevalueringsrapport fra 2004. Universitetet har fem institutter samt Learning Lab Denmark (LLD), Center for børnelitteratur og Center for ungdomsforskning.

Tabel 7. Antal årsværk og igangværende forskningsprojekter i 2002 og 2003 fordelt på DPU's institutter

	Psyko- logi	Socio- logi	Antro- pologi	Filosofi	Curri- culum*	Andre	Total		
	2003						2003	Index 03	Index 02
VIP årsværk	31,3	30,6	38,6	13,8	47,6	3,6	165,5		
Igangværende forskningsprojekter, nationale	18	26	69	5	69	2	189	1,14	0,84
Igangværende forskningsprojekter, internationale	4	7	20	1	13	0	45	0,27	0,21

Kilde: Forskning ved Danmarks Pædagogiske Universitet - en selvevaluering, 2004, udtræk fra DPU's forskningsdatabase foretaget den 8. marts 2004 og 30. april 2003. Anm.: Indeks beregnet som enhed pr. videnskabelig medarbejder. Videnskabelige medarbejdere omfatter professorer, lektorer, adjunkter og ph.d.-stipendier. Kategorien andre omfatter bl.a. Center for Børnelitteratur.

*Curriculumforskningens genstandsfelt er uddannelsesindehold, herunder læreplaner, deres indhold og form, relevans, deres tilblivelse og realisering, i såvel nationalt som internationalt perspektiv.

Tabel 8 nedenfor er baseret på tal fra 2006 og viser fordelingen af årsværk mellem de nævnte institutioner. DPU har i 2006 lidt over halvdelen af det samlede antal årsværk. Tallene er baseret på institutionernes egne indberetninger til udvalget, og opgørelsesmåderne varierer. Tallene er ikke opgjort på et standardiseret grundlag, da der ikke har været en fælles definition af opgørelsesmåden.

Tabel 8. Antal årsværk der helt eller delvis er beskæftiget med forskning i uddannelse, pædagogik og didaktik 2006¹²

Institution	Antal årsværk der helt eller delvis er beskæftiget med forskning i uddannelse, pædagogik og didaktik
Københavns Universitet	37
Aarhus Universitet	18*
Syddansk Universitet	42
Roskilde Universitetscenter	60
Aalborg Universitet	42
Handelshøjskolen i København	Ikke opgjort
Danmarks Pædagogiske Universitet	187

Kilde: Indberetninger fra universiteterne 2006

* Forskere med mindre berøring med feltet er ikke medregnet. Handelshøjskolen i Aarhus ikke medregnet.

¹² Begrebet didaktik anvendes traditionelt i en relativt snæver betydning om læren om begrundelser for og indhold i undervisning. Fagdidaktik knytter sig i denne begrebsbrug tilsvarende til begrundelser for og indhold i de enkelte undervisningsfag, ofte anskuet som formidling af videnskabsfag eller af professioner og håndværksfag. Begreberne kan også bruges bredere. Didaktik kan bruges om begrundelser for og indhold i alle former for intenderet læring. Fagdidaktik kan betegne begreber om og analyser af, hvordan viden og kunnen udkrystalliseres som fag, der skal læres i formaliseret uddannelse eller gennem tilrettelagt informel læring. Fag kan i denne begrebsbrug være både videnskabsfag, undervisningsfag og praksisfag, hvordan disse fag forandrer sig.

Spredningen af forskningen

Indberetningerne viser, at der i dag fortsat foregår mange forskellige forskningsaktiviteter inden for uddannelse og pædagogik.¹³ På alle universiteter foregår der pædagogisk eller fagdidaktisk forskning på adskillige institutter, da forskningen i mange tilfælde foregår i sammenhæng med den fag-faglige forskning. Tabel 9 opgør antallet af institutter og centre med forskning i uddannelse, didaktik og pædagogik i 2006.

Tabel 9. Antal institutter og centre med forskning i uddannelse, didaktik og pædagogik

Institution	Antal institutter og centre med forskning i uddannelse, didaktik og pædagogik
Københavns Universitet	15
Aarhus Universitet	12
Syddansk Universitet	8
Roskilde Universitetscenter	5
Aalborg Universitet	6
Handelshøjskolen i København	5
Danmarks Pædagogiske Universitet	6
Total	53

Forskerskoler og samarbejder med forskerskoler

I 2006 er der seks forskerskoler inden for uddannelse, pædagogik og didaktik. De ligger inden for områderne: gymnasie- og MVU-pædagogik, livslang læring, matematik- og naturfagsdidaktik, læring, uddannelsesforskning og organisatorisk læring. Forskerskolerne er som regel samarbejder mellem flere institutioner og/eller institutter. Materialet viser endvidere, at universiteterne har etableret samarbejder med andre forskerskoler, herunder også internationale forskerskoler.

Tabel 10. Forskerskoler inden for uddannelse, pædagogik og didaktik 2006

Forskerskole	Værtsinstitution
1. Forskerskolen i Gymnasium- og MVU/CVU-pædagogik	Syddansk Universitet
2. Graduate School in Lifelong Learning	Roskilde Universitetscenter
3. Den nationale forskerskole for de naturvidenskabelige fags didaktik (Nadifo)	
4. Forskerskolen for læring	Aalborg Universitet
5. Forskerskolen for Uddannelsesforskning (FUF)	Danmarks Pædagogiske Universitet
6. Doctoral School of Organisational Learning (DOCSOL)	

Note: Både Nadifo og DOCSOL er netværkssamarbejder, der inkluderer flere universiteter.

¹³ 2004-kortlægningen viste, at der også foregik uddannelsesforskning på Amterne og Kommunernes Forskningsinstitut og Socialforskningsinstituttet. Udvalget har ikke afdækket omfanget af forskningen på disse institutioner i 2006.

Universiteterne samarbejder desuden om forskeruddannelse gennem Landskoordineringen af forskeruddannelser i pædagogik og uddannelsesforskning, der koordinerer de enkelte forskerskolers aktiviteter og udbyder nationale ph.d.-kurser inden for området. AAU, AU, KU, SDU, RUC og DPU deltager i landskoordineringen.

3. Samspillet mellem universiteternes forskning i pædagogik og efter- og videreuddannelse, grunduddannelse, udvikling og praksis

Med vedtagelse af Lov om mellemlange videregående uddannelser (MVU-loven)¹⁴, Lov om selvejende institutioner for videregående uddannelser (CVU-loven)¹⁵, og Lov om Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU-loven)¹⁶ i 2000 blev det et lovfæstet krav, at mellemlange videregående professionsbacheloruddannelser skal tage afsæt i den nyeste viden og den nyeste forskning. Samtidig blev det i lovgrundlaget for CVU'erne fastslået, at institutionerne skal sikre, at udbuddet af professionsrettede videregående uddannelser varetages med forskningstilknytning. Desuden blev der vedtaget en række lovforslag om efter- og videreuddannelse.

I bemærkningerne til CVU-loven defineres forskningstilknytning som ”nem og hurtig inddragelse af viden om forskning og forskningsresultater inden for uddannelsens fagområde.

Formålet med etableringen af CVU'erne var at skabe fagligt brede og stærke regionale videregående uddannelsesmiljøer med henblik på at styrke de mellemlange videregående uddannelser samt den tilknyttede efter- og videreuddannelse. Med CVU-loven blev CVU'erne som noget nyt forpligtiget til at fungere som udviklings- og videncentre i samarbejde med praksis og med forskningstilknytning inden for de fagområder, hvor CVU'erne udbyder uddannelser. CVU'erne ville hermed blive i stand til blandt andet at knytte den nyeste forskning på området til grund-, efter- og videreuddannelsen og udvikle uddannelserne og deres indhold med udgangspunkt i denne forskning og udviklingen inden for professioner og erhvervsområder. Med andre ord var det hensigten at styrke både grunduddannelse og efter- og videreuddannelse af lærere og pædagoger.

Den styrkede institutionelle ramme for uddannelsesmiljøet samt de nye forpligtigelser til forskningstilknytning og udviklingsbaseret var samtidig afgørende for overdragelse af Danmarks Lærerhøjskole og Danmarks Pædagoghøjskoles forpligtigelse til efter- og videreuddannelse af folkeskolelærere og pædagoger til og med diplomniveau til CVU-sektoren.

¹⁴ L 186: Forslag til lov om mellemlange videregående uddannelser, http://www.folketinget.dk/?/Samling/19991/lovforslag_som_vedtaget/L186.htm

¹⁵ L187: Forslag til lov om ændring af lov om selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v. og en række andre love. (Etablering af sektor for Centre for Videregående Uddannelse (CVU'er), http://www.folketinget.dk/Samling/19991/lovforslag_som_vedtaget/L187.htm

¹⁶ L188: Forslag til lov om Danmarks Pædagogiske Universitet, http://www.folketinget.dk/Samling/19991/lovforslag_som_vedtaget/L188.htm

Formålet med etableringen af DPU var at skabe en institutionel ramme, som skulle sikre et kvalitetsløft af den pædagogiske forskning, som kunne måle sig med den bedste udenlandske og danske forskning. Samtidig skulle DPU være brobygger mellem forskning, uddannelse og den praktisk-pædagogiske virkelighed på alle typer af institutioner for børn, unge og voksne, herunder også i forhold til CVU'erne. DPU blev med lovforslaget forpligtet til at sikre CVU'er med udbud af pædagogisk grund-, efter- og videreuddannelse forskningstilknytning gennem et tæt samarbejde om udviklingsopgaver mv.¹⁷

I bemærkningerne til CVU-loven og DPU-loven nævnes eksempler på forskningstilknytning:

- > At der etableres samarbejdsaftaler mellem det enkelte CVU og en forskningsinstitution om uddannelses-, forsknings- og udviklingsydelse mv.
- > At undervisere på CVU'er gennemfører kandidat-, master- eller forskeruddannelser eller deltager i efteruddannelsesforløb, seminarer og konferencer på et universitet
- > At universiteter inddrages i CVU'ers udviklingsprojekter, eller at CVU'er deltager i relevante forsknings- og udviklingsprojekter
- > At der etableres adgang til forskningsbiblioteksdata-baser eller lignende om den nyeste forskning og nye undervisningsmaterialer mv.

Reformerne af området for de mellemlange videregående uddannelser indebar, at underviserne på professionsuddannelserne både skulle anvende og formidle viden fra forskning og selv udvikle ny viden med henblik på praksis.

Professionsuddannelserne skulle fortsat bygge på den særlige sammenhæng mellem teori og praksis som karakteriserer professionsuddannelserne, på udviklingen af en vidensbaseret praksis og på viden udviklet og anvendt i praksis. Men som noget nyt blev det i lovtæksten defineret, hvilke typer af viden der samlet set skulle tegne uddannelsernes vidensgrundlag: Uddannelserne var professionsbaserede og skulle tilrettelægges så viden om tendenser i professionen kunne inddrages. De skulle også være udviklingsbaserede og inddrage resultater af egne forsøgs- og udviklingsarbejder.

Samtidig skulle de være forskningstilknyttede og organiseres så relevante forskningsresultater let kunne integreres i undervisningen. Der skulle med andre ord skabes en tættere forbindelse til den viden, der produceres og udvikles i forskning.

Universiteterne er ifølge universitetsloven forpligtede til at yde forskningstilknytning. Af universitetsloven fremgår det, at ”universitetet skal medvirke til at sikre, at den nyeste viden inden for relevante fagområder gøres tilgængelig for videregående uddannelse uden forskning”.

DPU-loven pålagde DPU en særlig forpligtelse til at sikre CVU'ernes forskningstilknytning og understøtte centrenes selvstændige udviklingsforpligtelse. DPU skal medvirke til at styrke CVU-lærernes viden om pædagogik, fagdidaktik, læring og kompetenceudvikling, og DPU skal indtage en rolle som brobygger mellem forskning,

---

¹⁷ Jf. bemærkninger i CVU-lovforslaget; http://www.folketinget.dk/Samling/19991/lovforslag_som_fremsat/L187.htm

uddannelse og den pædagogisk-praktiske virkelighed på alle typer af institutioner for børn, unge og voksne.

Den konkrete udmøntning af forskningstilknytningsforpligtigelsen - dvs. beslutning om de konkrete forskningstilknytningsinitiativer, prioriteringen af midler til forskningstilknytning og valget af konkrete samarbejdspartnere til de enkelte initiativer - foretages lokalt på det enkelte CVU.

I dag er de væsentligste forskningstilknytningsaktiviteter:

- > metodisk og faglig sparring i forsøgs- og udviklingsprojekter
- > kvalitetssikring af forsøgs- og udviklingsprojekter
- > konsulentbistand på interne udviklingsprojekter, fx udvikling af kvalitetssikringsstrategi
- > oplæg, forelæsninger og anden formidling af universitetsforskere på CVU'et
- > ph.d.-forløb
- > efteruddannelse

Danmarks Evalueringsinstitut har i to undersøgelser af CVU'ernes aktiviteter peget på en række tendenser i relationen mellem universiteter og CVU'er. Forskningstilknytningen i forbindelse med CVU'ernes udviklingsprojekter foregår f.eks. ved, at CVU'erne køber sparring til udviklingsprojekter hos relevante forskere i afgrænsede faser af projekterne. Sparringen kan gå på metodiske og faglige aspekter eller på pædagogiske spørgsmål i de tilfælde, hvor projekterne handler om at udvikle uddannelsen. Et andet eksempel er, at en forsker købes til at gennemføre et forskningsbaseret udviklingsprojekt og med forskellige grader af deltagelse af medarbejdere fra den køvende institution. De pædagogiske forskningsmiljøer tegner sig for en stor del af samarbejdsrelationerne mellem CVU'ere og forskningsinstitutioner. Der er mange gengangere blandt de universiteter og forskere som CVU'erne laver aftaler med. Omvendt er der nogle universiteter, som sjældent er repræsenteret i aftalerne om forskningstilknytning.¹⁸

Udvalget har bedt universiteterne indberette antal faktiske samarbejdsrelationer på CVU'erne, herunder samarbejdsaftaler om forskningstilknytning. Tabel 11 viser antallet af de indberettede samarbejdsaftaler og samarbejdsprojekter.

Tabel 11. Universiteternes samarbejdsaftaler og samarbejdsprojekter med CVU'er 2006

Institution	Antal samarbejdsaftaler med CVU'er	Antal samarbejdsprojekter med CVU'er
Københavns Universitet	3	4
Aarhus Universitet	6	6
Syddansk Universitet	7	14
Roskilde Universitetscenter	8	18
Aalborg Universitet	10	15
Handelshøjskolen i København	1	2
Danmarks Pædagogiske Universitet	14	22

Kilde: Indberetninger fra universiteterne 2006.

¹⁸ Erfaringer fra og resultater af *University College-akkrediteringer 2004-2006*, Danmarks Evalueringsinstitut 2006, og rapporten *Samspil mellem forskning og profession – udfordringer og muligheder*, Danmarks Evalueringsinstitut 2006.

Universiteters og CVU'ers uddannelsesaktiviteter og arbejdsdeling på uddannelsesområdet

På det pædagogiske uddannelsesområde blev de institutionelle rammer for grund-, efter og videreuddannelse og arbejdsdelingen mellem universiteter og CVU'er fastlagt med vedtagelse af MVU-loven, CVU-loven og DPU-loven i 2000. Arbejdsdelingen på uddannelsesområdet planlægges fastholdt, når professionsbacheloruddannelserne pr. 1. januar 2008 samles i syv professionshøjskoler, der erstatter de nuværende CVU'er, og når DPU sammenlægges med AU (forventet 2007).

Centre for videregående uddannelse (CVU'er)

CVU'erne dækker de mellemlange videregående uddannelser og skaber sammenhæng mellem grund-, efter- og videreuddannelse. CVU'erne fungerer samtidig som udviklings- og videncentre inden for de fagområder, hvor de tilbyder uddannelse. Undervisningen baseres på forskningstilknøytning til forskningsinstitutioner samt egne forsøgs- og udviklingsarbejder, og uddannelserne og undervisningen er tæt knyttet til professionen.

Der er i dag 16 CVU'er, hvoraf 10 CVU'er har udbud af læreruddannelsen og/eller pædagoguddannelse.¹⁹ 10 CVU'er status som kerne-CVU'er, hvilket betyder, at de i medfør af DPU-loven har fået udlagt efter- og videreuddannelsesaktiviteter til og med diplomniveau fra DPU.

Inden for de faglige områder udbyder CVU'erne professionsrettede videregående uddannelser til og med professionsbachelorniveau, der giver ret til en professionsbachelortitel.²⁰ En mellemlang videregående uddannelse er praksisnær, professionsrettet og erhvervsrettet samt kendetegnet ved at kombinere teori og praktik i et sammenhængende uddannelsesforløb.

Uddannelserne varer 3½ eller 4 år og er rettet mod professioner, erhvervsområder eller arbejdsfelter. Mange MVU-uddannelser ligger inden for det pædagogiske område, det social- og sundhedsfaglige område og det tekniske område. Uddannelserne indeholder et obligatorisk praktikforløb på ½-1½ år, hvor praktikken indgår i vekselvirkning med den teoretiske del af uddannelsen. Uddannelsernes særkende er netop kombinationen af faglige og praktiske erfaringsbaserede kompetencer. Uddannelserne skaber desuden forudsætninger for videreuddannelse, herunder gennem diplomuddannelser, masteruddannelser og særlige kandidatuddannelser.

Endvidere udbyder CVU'erne videreuddannelse til og med diplomniveau samt efteruddannelse i tilknytning til grunduddannelserne. Diplomuddannelser er videreuddannelse på et mellemlangt videregående uddannelsesniveau, der skal udvide tidligere erhvervede kompetencer på videregående niveau enten i dybden eller i bredden. Det

¹⁹ Endvidere udbyder 3 enkeltstående mellemlange videregående uddannelsesinstitutioner enten pædagog- eller læreruddannelsen.

²⁰ CVU'erne blev dannet ved en sammenlægning af en til flere af følgende typer af uddannelsesinstitutioner: Lærerseminarier, Pædagogseminarier, Jordmoderskoler, Ergoterapeutskoler, Fysioterapeutskoler, Bioanalytikerskoler, Ingeniørhøjskoler, Handelshøjskolecenter, Afspændingspædagogskoler, Husholdningsseminarier, Afdelinger fra Danmarks Lære højskole og Afdelinger fra Danmarks Pædagogiske Højskole.

kan være i form af specialisering inden for ens fagområde eller en supplering uden for ens fagområde. CVU'erne har en blanding af katalogudbudte aktiviteter og rekvirerede eller særligt tilrettelagte forløb. Endvidere har CVU'erne projekter, hvori der indgår efter- og videreuddannelsesaktiviteter, eksempelvis projekter, hvori der indgår både korte efteruddannelseskurser og kompetencegivende videreuddannelse (f.eks. diplommoduler).

Universiteter

Universiteterne udbyder lange videregående uddannelser i form af forskningsbaserede bacheloruddannelser, kandidatuddannelser og ph.d.-uddannelser og kan inden for sine fagområder tildele bachelorgraden, kandidatgraden, ph.d.-graden og doktorgraden. Universitetsuddannelser opdeles i to selvstændige uddannelsesforløb: 1) Et afrundet 3-årigt bachelor-forløb, som giver erhvervskompetence og 2) et afrundet kandidatuddannelsesforløb typisk af 2 års varighed, som forudsætter en relevant akademisk bacheloruddannelse. Kandidatuddannelserne kan føre videre til forskeruddannelsen ph.d., som er et 3-årigt selvstændigt forløb.

Universiteterne udbyder efter- og videreuddannelse som forskningsbaseret deltidsuddannelse, herunder masteruddannelser, der er erhvervsrettede videregående uddannelser på kandidatniveau. Endvidere udbyder universiteterne anden efter- og videreuddannelse, enkeltfag, fagspecifikke kurser mv.

Inden for det pædagogiske område udbyder 7 universiteter videregående uddannelse indtil det højeste videnskabelige niveau på baggrund af deres uddannelsesforskningsmiljøer, jf. ovenfor. Blandt disse er DPU den væsentligste aktør på uddannelsesområdet. DPU har inden for det pædagogiske felt til opgave at udbyde forskningsbaseret uddannelse på kandidat-, master- og ph.d.-niveau til personer med en forudgående videregående grunduddannelse. Samtidig har DPU som nævnt ovenfor en særlig opgave med at sikre CVU'ernes forskningstilknytning samt understøtte deres udviklingsforpligtigelse, herunder primært de CVU'er der udbyder grunduddannelse samt efter- og videreuddannelse til og med diplomniveau for lærere og pædagoger.

I forhold til efter- og videreuddannelse af lærere og pædagoger skal DPU udbyde og udvikle efter- og videreuddannelser, som niveaumæssigt bygger ovenpå lærer- og pædagoguddannelserne, svarende til master-, kandidat- og forskeruddannelser. Kandidatuddannelserne retter sig mod kvalificering af folkeskolens indhold gennem forskning og videreuddannelse af blandt andet CVU'ernes undervisere samt uddannelser med en vis bredde. Masteruddannelserne er specialiserede, erhvervsrettede videregående uddannelser på kandidatniveau, og skal kunne imødekomme behov i samfundet, i den private og offentlige sektor, herunder i uddannelsesinstitutioner og på pædagogiske institutioner.

Kapitel 3 En bedre uddannelsesforskning

Kapitlet er inddelt i 5 afsnit, der omhandler forskellige aspekter af uddannelsesforskningsområdet. Afsnit 1 handler om strategi, koordination og dækning på uddannelsesforskningsområdet. Afsnit 2 omhandler forskeruddannelse, mens afsnit 3 og 4 dækker henholdsvis publicering og forskningsformidling. Herefter følger afsnit 5 om samspil mellem universiteter og professionshøjskoler.

1. Strategi, koordination og dækning

Som beskrevet i kapitel 2 peger en række undersøgelser på, at der er behov for en styrkelse af den danske forskning inden for didaktik, pædagogik og uddannelse. En af forudsætningerne for en høj kvalitet i uddannelsessektoren er, at der bliver produceret uddannelsesforskning af høj kvalitet og relevant karakter. I bestræbelserne på at gøre Danmark til et førende vækst-, viden- og iværksættersamfund har regeringen derfor afsat midler til en styrkelse af uddannelsesforskningen. I udmøntningen af globaliseringspuljen er der prioriteret midler til to strategiske forskningsprogrammer: et i uddannelsesforskning og et i professionsuddannelsernes arbejdsfelt. Der er i alt afsat 90 mio. kr. i perioden 2008 til 2010, jf. nedenstående tabel.

Det strategiske forskningsprogram i uddannelsesforskning har til formål at skabe viden om nye undervisningsformer og viden om hvilke undervisningsmetoder, der virker og ikke virker i alle dele af uddannelsessektoren. Det andet forskningsprogram skal tage udgangspunkt i problemstillinger og videnbehov i professionsuddannelsernes arbejdsfelt. Programmet skal medvirke til, at uddannelsesinstitutionerne kan udbyde professions- og erhvervsrettede videregående uddannelser, der er funderet i den nyeste viden og matcher arbejdsmarkedets behov.

Tablet 12. Forskning inden for uddannelsessystemet

Mio.kr. 2007 pl.	2007	2008	2009	2010
I alt til udmøntning på FL07	-	40	10	40
Uddannelsesforskning	-	30	-	30
Professionsuddannelsernes arbejdsfelt	-	10	10	10

Kilde: Aftale om udmøntning af globaliseringspuljen, november 2006. Anm.: Inkl. Administrationsomkostninger.

Små forskningsmiljøer og mangel på koordination i forskningen

OECD-evalueringen pegede i 2004 på, at forskningen inden for didaktik, pædagogik og uddannelse var karakteriseret ved at være spredt ud på mange miljøer; nogle ganske få miljøer med en vis størrelse og mange små. I henhold til baggrundsrapporten for OECDs evaluering fra 2004²¹ foregik der i 2004 forskning på tolv forskellige in-

²¹ Carsten Elbro og Jens Rasmussen: "Bidrag til Country Background Report" 2004. Kortlægningen omfatter de forskningsprojekter, der var aktive i perioden januar 2000 til januar 2004 og giver således et øjebliksbillede af forskningsaktiviteten. En ny kortlægning vil vise andre tal, men formodentlig vil tendenserne være de samme. Kortlægningen rummer visse usikkerheder. Det var op til forskerne at svare på de udsendte spørgeskemaer, og der kan derfor være relevante forskningsprojekter, som ikke er med i opgørelsen. Der er også en vis usikkerhed ved afgrænsningen af de enkelte projekter. Nogle forskere har foretaget en mere detaljeret opdeling på projekter end andre.

stitutioner²², og de enkelte forskningsprojekter var generelt små. Inden for almen- og fagdidaktisk forskning blev knap to tredjedele af alle projekter udført inden for rammen af et årsværk, og projekterne varede i gennemsnit mellem tre og fem år. Inden for pædagogik og uddannelsesforskning udførtes 60 pct. af projekterne inden for rammen af et årsværk og varede generelt mellem tre og fire år.

Der er i flere sammenhænge - udover i OECD-rapporten - efterspurgt en bedre uddannelsesforskning, som tilfredsstillende forskellige brugere og interessenters behov.

I Danmarks Evalueringsinstituts evaluering af læreruddannelsen fra 2003 blev det anbefalet, at linjefagsunderviserne ved landets seminarer gennemgår systematisk efteruddannelse på universitetsniveau inden for fagdidaktik.²³ I samme evaluering anførtes det, at nogle seminarier beklagede, at der ikke fandtes fagdidaktisk forskning inden for alle fag i Danmark. De angav, at det havde stor betydning for seminariernes inddragelse af fagdidaktiske perspektiver, om der eksisterede et fagdidaktisk forskningsmiljø inden for det pågældende fag eller ej.

Som beskrevet i kapitel 2 kortlagde 2004-undersøgelsen forskningsprojekternes spredning på enkelte fagområder og uddannelsesområder. Kortlægningen viste, hvad angår det didaktiske og fagdidaktiske område, at der var forskningsprojekter inden for næsten alle skolens hovedfag, men forskningen koncentrerede sig om relativt få fagområder, herunder matematikdidaktik, danskdidaktik og naturfags- og fysikdidaktik, mens forskning i f.eks. fremmedsprogsdidaktik var nærmest fraværende. En stor andel af den pædagogiske forskning samlede sig om de almenpædagogiske problemstillinger. Der foregik forskning inden for alle uddannelsessystemets områder, men for en del områders vedkommende kun i meget beskedent omfang.

OECD-panelet konkluderede på baggrund af møder med uddannelsesinstitutioner og de faglige foreninger, at der manglede forskningsbaseret viden om erhvervsuddannelserne og specialundervisning. Panelet påpegede imidlertid også, at ressourcerne til uddannelsesforskningen i Danmark spredtes ud i et tyndt lag mellem mange institutioner.

Ifølge panelet ville et lille land som Danmark have større chancer for at producere ny viden inden for nogle få specifikke uddannelsesmæssige områder, hvis man blandt forskere nåede til større enighed om 1) hvilken forskning, der skal foretages i forhold til specifikke danske problemstillinger, og 2) hvilken viden udviklet i andre lande der – efter tilpasning – kan bruges i Danmark. Det var derfor OECDs anbefaling, at Danmark i højere grad fokuserede forskningen på færre emneområder. Der er således ikke uden videre overensstemmelse mellem de ønsker, brugere, interessenter og undervisere måtte have til forskningen i specifikke områder, og en af kvalitetshensyn nødvendig fokusering på få satsningsområder i forskningsmiljøerne.

²² Det drejer sig om: Københavns Universitet, Danmarks Pædagogiske Universitet, Learning Lab Denmark, Roskilde Universitetscenter, Danmarks Tekniske Universitet, Aarhus Universitet, Syddansk Universitet, Aalborg Universitet, Handelshøjskolen i Århus, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Amterne og Kommunernes Forskningsinstitut og Socialforskningsinstituttet.

²³ *Læreruddannelsen*, Danmarks Evalueringsinstitut 2003.

Overordnet set kan området karakteriseres ved at være vokset ved knopskydning. Forskellige universiteter har etableret enheder og centre til varetagelse af særlige områder, f.eks. inden for fagdidaktik. Samtidig har man fra ministerielt hold i slutningen af 1990'erne ønsket, at der skulle gøres en særlig indsats på bestemte områder, f.eks. læseforskning og gymnasiedidaktik. Endvidere har man ønsket at samle og styrke aktiviteter som ved etableringen af DPU. Universiteternes egne satsninger kombineret med de nationale og ministerielle initiativer har betydet, at uddannelsesforskningens kurs primært lægges af de enkelte institutioner og af den enkelte forskers valg af forskningsemne. Af og til er kursen så forsøgt drejet med et statsligt initiativ, der igen er blevet fulgt af et andet statsligt initiativ. Det betyder ikke, at knopskydningen er tilfældig eller, at satsningerne har været forkerte, da der har været gode grunde til de enkelte initiativer. Men der har ikke været tale om en egentlig langsigtet strategi og prioritering i uddannelsesforskningen.

Der har etableret sig en vis form for arbejdsdeling mellem universiteterne, således at hvert universitet har et eller flere specialer inden for uddannelsesforskning, men der er også mange overlap mellem fokusområderne. Universiteterne har indberettet følgende beskrivelser af deres særlige fokusområder:

Syddansk Universitet har særlig satset på at udvikle pædagogik og didaktik i forhold til gymnasieskolen (f.eks. med forskningsprogrammerne i Fag og Undervisning; Skoleudvikling og Pædagogisk Ledelse; Professions- og Kompetenceudvikling; Viden og Læring og naturvidenskabernes og Matematikkens Didaktik). Herudover er der forskning inden for (fremmed)sprogtilægnelse, børne- og ungdomskultur, professionskultur og professionsudvikling, narrativitet i pædagogisk arbejde, IKT og læring, ingeniørfagernes didaktik, samt leg og læring.

Roskilde Universitetscenters pædagogik- og uddannelsesforskning omfatter både formaliseret uddannelse, med særlig vægt på erhvervs- og voksenuddannelse, og uformel læring. Under overskriften livslang læring forskes i læring i hverdagslivet, arbejdsliv og formel uddannelse, i barndom og ungdomskultur, og i en række professionsorienterede læringsammenhænge (f.eks. professionsuddannelserne og praksislæring i professionerne, sundhedsrelateret læring). Der forskes i kompetenceudvikling, kvalifikationskrav og uddannelsespolitik i såvel dansk som international/global sammenhæng. Desuden forskes i universitetspædagogik og underviserkvalificering. I tilknytning til faglige miljøer forskes i fagdidaktik, særlig inden for matematik, naturvidenskab og humanistiske skolefag.

Aalborg Universitet har særligt fokus på voksnes læring samt undervisning af voksne i forbindelse med arbejdspladslæring, efter- og videreuddannelse samt universitetspædagogik. Endvidere forskes i ingeniørfagernes didaktik, matematikdidaktik og IKT-baseret undervisning og læring. Både RUC, AAU og SDU har således professionsforskning.

Ved **Københavns Universitet** er aktiviteterne især forankret ved Det Humanistiske Fakultet og de fire ”våde fakulteter”. På Humaniora er der forskningsbaserede uddannelser inden for almenpædagogik (bachelor-, kandidat- og ph.d.-uddannelser i pædagogik), og forskningsmæssigt er der hertil især fagdidaktiske aktiviteter i dansk, audiologopædi og engelsk. Den fagdidaktiske forskning inden for matematik- og naturfagsdidaktik foregår i samarbejde mellem de fire ”våde fakulteter”, men er primært

forankret på Institut for Naturfagernes Didaktik. Universitetspædagogik og uformelle læringsmiljøer (herunder museer, teknik- og videnskabscentre, festivaler) er satsningsområder ved såvel Humaniora som Naturvidenskab.

Aarhus Universitet har i mange år haft fokus på adjunkt- og universitetspædagogik. Fakulteterne har enheder, der arbejder tæt på fagene, men samtidig indgår i en fælles universitetspædagogisk enhed, der bl.a. står for kurser i adjunktpædagogik og pædagogiske kurser for ph.d.-studerende. Enhederne arbejder med kvalitetsudvikling, evaluering, kompetencebeskrivelser mv. Samtidig har de forskelligt fokus: Center for naturfagsdidaktik på Det naturvidenskabelige Fakultet ved Steno Institutet har fokus på naturfagsdidaktik og formidling, mens Center for Undervisningsudvikling på Det Humanistiske Fakultet forsker i sprogdidaktik, almen universitetspædagogik mv. Ved Det Samfundsvidenskabelige Fakultet og ved ASB er hovedvægten på Læring og Uddannelse, mens Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet er involveret i udvikling af den medicinske uddannelse.

Danmarks Pædagogiske Universitet - det største forskningsmiljø - har forskningsprogrammer inden for livslang læring, komparativ uddannelsespolitik, IKT og læring, miljø- og sundhedspædagogik, profession og ledelse og socialpædagogik. DPU har forskningsenheder inden for børne- og ungeforskning, didaktik, evaluering, interkulturelle læringsprocesser, matematikkens og naturfagernes didaktik, materielle kulturstudier, musikpædagogik, neurovidenskab, kropslighed og læring, organisering, læring og viden, politisk, etisk og religiøs dannelse, specialpædagogik, subjektivisering, køn og diversitet, tekstpædagogik og vejledning.

Handelshøjskolen i København har i sin begrænsede forskning i pædagogik og uddannelse fokus på ledelse, innovation, læring og videnprocesser samt fremmedsprogsdidaktik. Endvidere arbejdes med udvikling af praktisk universitetspædagogik på institutionens Learning Lab.

Desuden kan det nævnes, at der i øjeblikket generelt fokuseres på museologi kombineret med forskellige fagligheder. I disse tiltag, f.eks. Steno Institutet på AU eller planerne om Nordre Campus på KU, spiller den pædagogiske og didaktiske vinkel også en væsentlig rolle.

Både DPU, AU, SDU og KU har således naturfagsdidaktik.²⁴ Der er ligeledes mange institutioner, der har forskning i livslang læring, IKT og læring og børne- og ungdomskultur. Mens kun få universiteter har fokus på fremmedsprogsdidaktik.

De danske universitetsmiljøer inden for uddannelsesforskning arbejder tæt sammen på en lang række områder. Nationalt er forskerskoler og masteruddannelser eksempler. Internationalt har de forskellige miljøer også en række kontakter, og en række tiltag

²⁴ Når der i rapporten tales om naturfagsdidaktik skal der forstås overvejelser om indhold, form samt evaluering af undervisning og uddannelser, hvori naturvidenskabelige problemstillinger og emner leverer hovedparten af indholdet (Fremtidens Naturfaglige uddannelser, Undervisningsministeriet 2003). Det er vigtigt at understrege, at feltet dækker undervisning på alle uddannelsesniveauer. De enkelte naturfags didaktikker, eksempelvis biologi- og geografididaktik, er indeholdt i det naturfagsdidaktiske felt.

for øget internationalisering er sat i gang. For eksempel indgik DPU i 2006 som founding member i en International Alliance of Leading Educational Institutes: En star alliance med 10 medlemmer, som består af nogle af de bedste pædagogiske forsknings- og uddannelsesmiljøer på dette område.²⁵ På RUC satses især på forskeruddannelses-samarbejde i såkaldte ”continuous prioritized bilateral partnerships” med blandt andet universiteter i Leeds, Linköping og Shanghai. Endelig bør det nævnes, at der uden for formelle kontrakter foregår et omfattende internationalt samarbejde vedrørende blandt andet ph.d.-bedømmelser og evaluering.

Professionshøjskolerne, herunder **videncentrene** spiller en hel central rolle i udviklingsarbejdet inden for didaktik, pædagogik og uddannelse. Videncentrene dokumenterer og observerer nye problemfelter og tendenser inden for dette felt i samarbejde med virksomheder, forskningsinstitutioner, brugere, borgere, kunder, partnere, klienter mv. Professionshøjskolerne har en lang række videncentre, som blandt andet beskæftiger sig med problemstillinger som anvendt naturdidaktik, fagdidaktik, specialpædagogik, undervisning af tosprogede elever i uddannelsessystemet, læring og voksenuddannelse, læsning, didaktik og professionsudvikling, IKT og e-Læring. Regeringen har endvidere afsat midler til landsdækkende videncentre for undervisning i kernefaglighedsfagene engelsk, læsning, matematik og naturfag.

Løsningsmodeller

Som følge af styrelsesreformen og fusionsprocesserne på universitetsområdet er der mulighed for, at der sker en bevægelse mod en samling af uddannelsesforskningen. Der er i forhold til 2004-undersøgelsen allerede sket ændringer således, at Learning Lab Denmark nu er del af DPU, og Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og Danmarks Farmaceutiske Universitet er sammenlagt med KU. Handelshøjskolen i Århus er sammenlagt med AU, og DPU forventes ligeledes sammenlagt med AU i 2007. For at trimme sig til udviklingen vil hvert universitet i den kommende tid skulle overveje sin uddannelses- og forskningsportefølje nøje. Det er klart, at fusionerne også må give anledning til nye overvejelser omkring porteføljerne inden for forskning i pædagogik, didaktik og uddannelse, og det vil efter udvalgets opfattelse være ønskeligt, at resultatet er en præcisering af en arbejdsdeling.

Evalueringspanelet bag OECD-evalueringen foreslog, at Danmark oprettede et Forum for uddannelsesforskere med deltagelse af forskere, lærere og ledere på de forskellige uddannelsesniveauer, et clearinghouse til blandt andet at synliggøre forsknings- og udviklingsviden og filtrere og kvalitetssikre denne viden samt et Forskningsobservatorium til at identificere fronten i uddannelsesforskningen, jf. kapitel 2.

Udvalgets anbefalinger

De gennemførte evalueringer peger på, at der er behov for en stærkere prioritering af uddannelsesforskningen og en koordinering af de forskellige forskningsdagsordener på de forskellige institutioner. Udarbejdelse af prioriteringer og afdækninger af behov for øget viden samt en koordinering af forskningsdagsordener vil have en positiv virkning på forskningen på området.

²⁵ Alliancen består af universiteter i Kina, England, Singapore, Canada, Australien, USA, Korea, Japan og Danmark.

Mere information i form af kortlægninger og fremlæggelse af viden om ønskede forskningsområder og udækkede forskningsbehov kan være til fordel for såvel forskere, og praktikere som interessenter. Det skal sikres, at relevante forskningsområder dækkes af den fremtidige forskning.

Arbejdet i Udvalget for uddannelsesforskning har understreget behovet for at etablere velfungerende samarbejdsfora med deltagelse af både universiteter og professionshøjskoler, der kan skabe samlet fokus på forskningsproduktionen, forskningsorganiseringen, forskningsformidlingen og samspillet mellem forsknings- og udviklingsaktiviteter. Udvalget mener, at etableringen af et Forum for uddannelsesforskning, et clearinghouse for uddannelsesforskning og et Forskningsobservatorium kan løfte disse formål og bidrage til at styrke koordination og strategi i uddannelsesforskningen.

Udvalget finder, at et Forum for uddannelsesforskning kan bidrage til at afdække huller og efterspørgsel på basis af dialog mellem forskere, praktikere og brugere. Udvalget finder samtidig, at der er behov for en justering af sammensætning, udpegningsprocedure og opgaver for Forum for uddannelsesforskning og Forskningsobservatorium i forhold til den tidligere skitserede rolle for de to organer, jf. notatet "Etablering af Forum for uddannelsesforskning og Clearinghouse" fra marts 2006. Udvalget understreger vigtigheden af, at Forum – i samarbejde med det forskningsrådgivende system – bidrager til at formulere en national strategi for uddannelsesforskning med prioriterede forskningsområder.

1. Udvalget anbefaler, at et Forum for uddannelsesforskning etableres senest primo 2008 med følgende opgaveportefølje:

- > Forum for uddannelsesforskning skal bidrage med formulering af en national strategi for uddannelsesforskning med prioriterede forskningsområder.
- > Forum for uddannelsesforskning afgiver en periodisk redegørelse om udviklingen i den danske uddannelsesforskningsindsats til det forskningsrådgivende system, videnskabsministeren og undervisningsministeren med henblik på at skabe opmærksomhed og dialog om området.
- > Forum for uddannelsesforskning skal som led i arbejdet med en national strategi overveje en arbejdsdeling mellem de faglige miljøer, f.eks. på det fagdidaktiske område.
- > Forum for uddannelsesforskning skal overveje, hvordan publiceringen på uddannelsesforskningsområdet kan styrkes, f.eks. ved etablering af elektroniske platforme (jf. afsnit om forskningsformidling).

I de oprindelige planer for Forum for uddannelsesforskning var det tanken, at bestyrelsen for DPU skulle have til opgave at udpege medlemmerne af Forum for uddannelsesforskning.²⁶ Siden har DPU indgået aftale med AU om fusion, og DPU indgår herfter som pædagogisk universitetsskole ved AU. Som følge heraf anbefaler udvalget, at det bliver aftagerådet ved den nye pædagogiske universitetsskole, der foretager den formelle udpegning af de af institutionerne indstillede medlemmer. Udvalget anbefaler

²⁶ Organisationsdiagrammet i bilag 4 viser udvalgets forslag til ny organisering af Forum for uddannelsesforskning, Dansk Clearinghouse for uddannelsesforskning og Forskningsobservatorium.

en ny bredere sammensætning af Forum. Den brede sammensætning lægger op til og kan understøtte nye samarbejdsformer mellem de involverede parter.

2. Udvalget anbefaler følgende sammensætning og udpegningsprocedure for Forum for uddannelsesforskning.

- > Forum for uddannelsesforskning består af 18 medlemmer fra forskningsinstitutioner, det forskningsrådgivende system, professionshøjskolernes videnscentre, uddannelsesinstitutioner, ministerier, Danmarks Evalueringsinstitut og andre relevante interessenter. Følgende instanser indstiller medlemmer, dvs. en kvinde og en mand til følgende antal pladser:
  - > KU, AU, SDU, RUC, CBS og AAU har hver 1 plads
  - > CVU-rektorkollegiet har 3 pladser
  - > Grundskolerådet har 1 plads
  - > Gymnasierådet har 1 plads
  - > Rådet for erhvervsrettede ungdomsuddannelser har 1 plads
  - > Rådet for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse har 1 plads
  - > Rådet for de mellemlange Uddannelser har 1 plads
  - > Erhvervsakademirådet har 1 plads
  - > Undervisningsministeriet har 1 plads
  - > Danmarks Evalueringsinstitut har 1 plads
  - > Kommunernes Landsforening har 1 plads

Aftagerrådet ved den pædagogiske universitetsskole ved Aarhus Universitet nedsætter Forum. Aftagerrådets opgave er alene at sikre overholdelse af ligestillingslovens principper. Medlemmerne repræsenterer deres institutioner, råd eller foreninger. Formandskabet går på tur mellem de deltagende universiteter og professionshøjskolesektoren, der hver varetager formandskabet for en periode på 3 år. For i etableringsfasen at sikre sammenhæng med opbygningen af Clearinghousefunktionen varetager den pædagogiske universitetsskole på AU formandskabet i den første 3-årige periode (DPU).

Sekretariatsfunktionen for Forum for uddannelsesforskning varetages af sekretariatet for Clearinghouse, der er permanent placeret på Den Pædagogiske Universitetsskole ved AU (DPU).

Udvalget foreslår endvidere, at der etableres et Forskningsobservatorium, som et netværk af toneangivende uddannelsesforskere, der har en forskningsstrategisk opgave med at identificere fronten i den danske uddannelsesforskning, herunder udpege centrale temaer og resultater. Observatoriet skal samtidig være primus motor i udarbejdelsen af kvalitetskriterier og standarder for uddannelsesforskning. Dette sker i samarbejde med det forskningsrådgivende system. Arbejdet skal sikres en international standard gennem løbende inddragelse og høring af internationale eksperter.

3. Udvalget anbefaler, at Forskningsobservatorium etableres som en arbejdsgruppe under Forum for uddannelsesforskning, jf. organisationsdiagram i bilag 4.

Forskningsobservatoriets arbejde skal ligge til grund for det danske Clearinghouses arbejde med at synliggøre, filtrere og kvalitetssikre forskningsbaseret viden og videnproduktion i udviklingsarbejde og forskning.

4. Udvalget anbefaler følgende sammensætning og udpegningsprocedure for Forskningsobservatorium.

Medlemmerne til Forskningsobservatorium udpeges af Forum og repræsenterer følgende uddannelsesforskningsmiljøer i Danmark:

- > 1 medlem repræsenterer Københavns Universitet
- > 1 medlem repræsenterer Aarhus Universitet
- > 1 medlem repræsenterer Aalborg Universitet
- > 1 medlem repræsenterer Syddansk Universitet
- > 1 medlem repræsenterer professionshøjskole-sektoren
- > 1 medlem repræsenterer Roskilde Universitetscenter
- > 1 medlem repræsenterer Socialforskningsinstituttet
- > 1 medlem repræsenterer Anvendt KommunalForskning (AKF)

Der skal sikres en forskningsmæssig bredde i sammensætningen. Medlemmerne vælger selv deres formand.

Udvalget har drøftet muligheden for, at universiteterne indbyrdes aftaler en arbejdsdeling på området og således i fællesskab prioriterer deres strategiske satsningsområder. Der er peget på, at Forum for uddannelsesforskning skal komme med forslag til en national strategi og i sammenhæng dermed overveje en arbejdsdeling mellem de faglige miljøer.

En sådan proces kan understøttes og fremmes ved, at universiteterne i deres udviklingskontrakter i samarbejde med Videnskabsministeriet forholder sig til, hvilke strategiske områder de ønsker at satse på. Dette kan gøres ved at indføre målepunkter og performancekrav for uddannelsesforskningen i universiteternes udviklingskontrakter. Udvalget finder det mest hensigtsmæssigt, at området optræder i udviklingskontrakterne i en årrække, hvor der ønskes en særlig indsats på området. Det er samtidig væsentligt, at der findes en hensigtsmæssig detaljeringsgrad for opgørelserne.

Desuden vil udvalget anbefale, at forskningens forventede relevans for undervisningssektoren fremgår af universiteternes strategi. Det vil være oplagt, at universiteternes strategier på dette punkt kobles til den nationale strategi udarbejdet af Forum. Udvalget mener således, at der er behov for et tættere og bedre samspil mellem forskningen og behovene i undervisningssektoren, men anerkender samtidig, at der også på dette område er behov for den frie grundforskning.

5. Udvalget anbefaler, at der indsættes krav til uddannelsesforskningen i universiteternes udviklingskontrakter, og at der i universiteternes strategi redegøres for forskningens forventede relevans for undervisningssektoren.

- > I universiteternes udviklingskontrakter indsættes krav til uddannelsesforskningen, f.eks. krav om peer reviews og formidling. De almene præstationskrav gælder naturligvis også for uddannelsesforskningen. I forlængelse heraf anbefales også, at de pædagogiske forskningsmiljøer styrker deres deltagelse i forpligtende samarbejde i internationale konsortier.
- > I forbindelse med godkendelsen af udviklingskontrakterne skal universiteterne tage stilling til deres egen placering og håndtering af uddannelsesforskning i forhold til den nationale strategi, der er udarbejdet i regi af Forum for uddannelsesforskning.

> Universiteterne skal i deres strategi redegøre for forskningens forventede relevans for undervisningssektoren og dermed synliggøre universitetets bidrag til et tættere samspil mellem forskning og uddannelse. Universiteternes strategier på dette område skal kobles til den nationale strategi udarbejdet af Forum for uddannelsesforskning.

2. Forskeruddannelse

For at skabe en stærk uddannelsesforskning i Danmark er det også nødvendigt at sikre den fremtidige opbygning og styrkelse af forskningskompetencerne inden for uddannelsesområdet ved at uddanne forskere med relevante kompetencer.

Regeringen har besluttet, at antallet af ph.d.-studerende og erhvervsph.d.-studerende skal fordobles frem til 2010 i forhold til niveauet i 2003, der var på ca. 1.200.

Den nuværende spredning af forskningen i enkelte større og mange små miljøer gør det vanskeligt at skabe stærke læringsmiljøer for ph.d.-studerende, ligesom det kan være vanskeligt for små miljøer at tilkæmpe sig stipendiatmidler og tiltrække kandidater til stillingerne. For den enkelte ph.d.-studerendes forskeruddannelse er det væsentligt, at miljøet tilbyder kvalificeret vejledning og sparring med andre forskere inden for tilnærmelsesvis samme område. Miljøet skal også give mulighed for undervisningserfaring i et relevant fagområde, ligesom den ph.d.-studerende skal have adgang til et relevant udbud af kurser.

Pædagogisk forskeruddannelse er karakteriseret ved, at de ph.d.-studerende rekrutteres fra mange forskellige fag og dermed har meget forskelligartede faglige forudsætninger. I evalueringen af Dansk Institut for Gymnasiepædagogik på SDU fra 2003 blev det konstateret, at ph.d.-studerende med lang praktisk erfaring fra gymnasieskolen selvsagt har et meget forskelligt udgangspunkt og en anden referenceramme end de ph.d.-studerende, der optages direkte efter endt kandidatstudium.²⁷ Dertil kommer, at ph.d.-studerende kommer med forskelligt kandidatstudium. Der er stor forskel på at have matematik eller pædagogik som kandidatfag, når opgaven er at gennemføre en ph.d.-uddannelse inden for pædagogik og didaktik. Det er således et særligt problem for forskeruddannelsen på det pædagogiske område, at de studerende har forskellige faglige og metodiske udgangspunkter.

I forhold til metodevalg viste 2004-undersøgelsen, at den *didaktiske forskning*²⁸ i udstrakt grad anvender kvalitative metoder. Over halvdelen af projekterne anvender kun kvalitative metoder, mens 36 pct. anvender en kombination af kvalitative og kvantitative. Kun 8 pct. anvender udelukkende kvantitative metoder. I undersøgelsen konkluderes, at dette ”forekommer utilstrækkeligt, hvis den didaktiske forskning skal kunne bidrage til et evidensbaseret grundlag for dansk undervisning”.

²⁷ *Evaluering af Dansk Institut for Gymnasiepædagogik ved Syddansk Universitet*, Syddansk Universitet, september 2003.

²⁸ 2004-undersøgelsen opgør ikke forholdet mellem kvalitative og kvantitativ metode inden for den pædagogiske forskning.

OECD-panelet pegede på, at Danmarks potentiale som genstandsfelt netop for den kvantitativt orienterede forskning ikke udnyttes og henviste til oplagt materiale som cpr.-registret og data om individers skoleresultater. OECD-panelet efterlyste også en bedre balance mellem kvalitativ og kvantitative metoder: ”and attention should especially be given to development of capacity for good experimental studies, for multivariate analysis of complex data sets, and for analysis of education issues with economic methods.”

Kvantitativ forskning er ikke pr. definition mere anvendelig end kvalitativ, og samspillet mellem forskellige metoder giver ofte de mest spændende resultater. Der er i uddannelsesforskningen, den pædagogiske og den fagdidaktiske forskning behov for anvendelse af mange forskellige dokumentationstyper. Den pædagogiske forskning er vokset frem i tæt tilknytning til den pædagogiske praksis. Derfor er der inden for disse forskningsområder et markant behov for at opruste med hensyn til dokumentation og metode. Udvalget mener, at det er væsentligt for kvalitet og anvendelighed af uddannelsesforskningen, at forskere behersker et katalog af forskellige arbejdsmetoder, herunder også kvantitative, og således kan vælge arbejdsmetode i overensstemmelse med formål og ikke har begrænsede valgmuligheder på grund af manglende metodekompetencer.

Udvalgets anbefalinger

Udvalget finder, at det er centralt at sikre den fremtidige opbygning og styrkelse af forskningskompetencerne inden for uddannelsesforskningsområdet. Det er derfor vigtigt med en stigning i antallet af ph.d.er inden for det pædagogiske og fagdidaktiske område, og at der afsættes midler til flere ph.d.-stipendier på området. Endvidere kan dette tilgodeses gennem oprettelse af nationale, tværinstitutionelle forskeruddannelsesprogrammer.

Udvalget foreslår således, at der oprettes nationale, tværgående forskeruddannelsesprogrammer på området. I overensstemmelse med lovforslaget på området skal programmerne være forankret på én institution²⁹. Formålet med de nye programmer skal først og fremmest være at bidrage til at samle de spredte miljøer. Desuden kan programmerne bidrage til at styrke kvaliteten af kursusudbuddet for de ph.d.-studerende, styrke publiceringsraten, herunder ikke mindst den internationale, og udbygge samarbejde med internationale parter og med professionshøjskoler. I tilrettelæggelse af kursusudbuddene skal der tages højde for de meget varierende faglige udgangspunkter på en måde, så kursustilbuddene bidrager til at skabe en fælles ballast inden for pædagogik og uddannelsesforskning for de tilknyttede studerende.

6. Udvalget anbefaler krav i universiteternes udviklingskontrakter om en øget andel af ph.d.ere inden for uddannelsesforskning, pædagogik og didaktik.

- > I universiteternes udviklingskontrakter formuleres målsætninger om en forøgelse i andelen af ph.d.ere inden for ovennævnte fagområder, herunder flere ph.d.-stipendier i universitetspædagogik.
- > Af de midler, der er afsat inden for velfærdsforliget, øremærkes midler til ph.d.-stipendier på det pædagogiske og didaktiske område.

²⁹ L140: Forslag til lov om ændring af universitetsloven, 2007

7. Udvalget anbefaler, at der oprettes tværinstitutionelle, nationale forskeruddannelsesprogrammer inden for forskning i uddannelse, pædagogik og didaktik.

- > Der etableres nationale, tværgående forskeruddannelsesprogrammer med stærk profil inden for de relevante områder.
- > Programmerne kan allerede i opbygningsfasen initiere samarbejde med relevante udenlandske universiteter for at underbygge forskningens internationale dimension.

3. Publicering

Den internationale publikationsaktivitet er lav inden for den pædagogiske og didaktiske forskning. 2004-undersøgelsen viser for de didaktiske projekters vedkommende, at der er 0,18 internationale publikationer med peer review pr. årsværk, svarende til, at det i et gennemsnitsprojekt tager mere end fem år at producere en sådan artikel eller monografi. På det pædagogiske område ligger tallet endnu lavere med 0,12 internationale publikationer med peer review pr. årsværk.³⁰ Til sammenligning ligger publikationsfrekvensen for dansk humanistisk forskning i 2005 mellem 0,4 og 0,8 artikel med peer review pr. årsværk. For samfundsvidenskabelig forskning ligger den mellem 0,8 og 1,26.³¹ 2004-undersøgelsen viser endvidere, at omkring 30 pct. af de afsluttede projekter ikke resulterer i nogen publikationer, mens 25-30 pct. fører til en enkelt publikation.

I forbindelse med 2004-undersøgelsen blev der udført stikprøver i citationsbaserne Arts and Humanities Citation Index og Social Sciences Citation Index, som viste, at dansk pædagogisk forskning stort set ikke citeres i udlandet, og at det kun er enkeltmiljøer i den didaktiske forskning, som citeres. En ny stikprøve viser samme resultat. Forskningens internationale gennemslagskraft er således også lille.

Udvalgets anbefalinger

Oprettelse af nationale, tværinstitutionelle forskeruddannelsesprogrammer med internationale samarbejdspartnere kan bidrage positivt til at styrke internationaliseringen på forskningsområdet. Der kan altid hentes relevant international forskning inden for det teoretiske område. Derimod er det ikke al dansk forskning, som er relevant i en international sammenhæng. F.eks. er forskning i særlige områder inden for den danske folkeskole ikke relevant i forhold til andre nationale skolesystemer, men ikke desto mindre af stor betydning i dansk sammenhæng. Det er således op til den enkelte forskers vurdering om en fremmedsproget publikation er relevant, men udvalget ønsker at pege på, hvorledes international publicering tilgodeses på de relevante områder.

Udvalget finder, at der er behov for at fremme publiceringen med nye økonomiske støttemuligheder og for at styrke forskere og ph.d.-studerendes kompetencer med tilbud om kurser i forskningspublicering og relevante fremmedsprog. Der mangler

³⁰ Kun projekter med en samlet varighed på mere end 0,2 årsværk er medregnet.

³¹ Kilde: Opgørelser over forskning og personale på universiteterne på Rektorkollegiets hjemmeside. Tallene er fra 2005. Mht. forskningsopgørelsen er der tale om alle artikler i videnskabelige tidsskrifter med peer review, mens der i 2004-undersøgelsen er tale om internationale artikler med peer review samt ph.d.-afhandlinger. I Rektorkollegiets tal optræder pædagogisk forskning ikke som selvstændig kategori.

endvidere et bredere spektrum af publiceringsmuligheder. Mange små projekter kan ikke bære en peer reviewed publikation, men kan udmærket være interessant for f.eks. praktikerne på skolen. Derfor bør der etableres nye elektroniske platforme for publicering, der kan give interesserede let adgang til ny viden.

8. Udvalget anbefaler tiltag, der kan fremme publiceringen.

- > Forum for uddannelsesforskning bør drøfte behovet for, at der oprettes nye elektroniske platforme for publicering.
- > Universiteterne bør – hvor det ikke allerede sker – tilbyde kurser i forskningspublicering og kurser i relevante fremmedsprog.
- > VTU bør indføre resultatmål i universiteternes udviklingskontrakter om international publicering.

4. Forskningsformidling

Forskningsformidling er igennem de seneste år blevet en mere og mere betydelig aktivitet for universiteterne. Med universitetsloven i 2003 blev universiteternes forpligtelse til forskningsformidling ekspliciteret. Videnskabsministeren satte ligeledes fokus på området med nedsættelse af tænketanken ”Forståelse for forskning” i 2004. Blandt tænketankens anbefalinger valgte videnskabsministeren blandt andet at indstifte Forskningens Døgn, som en årligt tilbagevendende begivenhed, hvor deltagende forskere inden for alle fagområder formidler deres viden til interesserede.

Traditionelt opnår forskeren meritering gennem publicering til fagfæller, ikke gennem formidling til almenheden eller til interessenter på andre uddannelsesinstitutioner. Derfor har der generelt været behov for fokus på forskningsformidling og for at give universiteter og forskere incitamenter til at formidle til almenheden. Det gælder naturligvis også for forskningen inden for uddannelse, pædagogik og didaktik.

Forskningsformidling kan blandt andet ske i form af: trykte skriftserier og tidsskrifter til et bredt publikum eller målrettet bestemte lærerprofessioner, foredrag og foredragsserier afholdt af uddannelsesforskere, hjemmesider specifikt omhandlende forskning i uddannelse og pædagogik, elektroniske ekspertdatabaser målrettet journalister, der søger information og endelig elektroniske nyhedsbreve.

Eksempler på det første er skriftserien *Gymnasiepædagogik* fra SDU, målrettet gymnasieskolernes lærerstab og to magasiner fra DPU: universitetsmagasinet *Asterisk* og webmagasinet *DPU Quarterly*. *MONA – Matematik- og Naturfagsdidaktik* er det første danske forskningsbaserede tidsskrift med peer review inden for matematik- og naturfagsdidaktik. Tidsskriftet udgives af KU i samarbejde med de øvrige universiteter og flere CVU’er/seminarier. Målgruppen er undervisere på alle uddannelsesniveauer.

Arbejdsrapporter er en anden type forskningsformidling. Her kan temahæfterne fra Center for Undervisningsudvikling (CFU) ved AU nævnes. Temahæfterne samler og videreformidler pædagogisk udviklingsarbejde ved Det Humanistiske Fakultet og Det Teologiske Fakultet ved AU inden for områder som arbejds- og eksamensformer, evaluering, uddannelsestænkning, fagdidaktisk forskning og vejledning, herunder såvel specialevejledning som gruppe- og mentorvejledning. Antallet af foredrag afholdt af ud-

dannelsesforskere vil fremgå af universiteternes årsberetninger. Ser man på journalister og andre interesseredes muligheder for at finde ressourcepersoner inden for uddannelsesforskningens områder, er det i øjeblikket kun DPU, AAU og CBS som har ekspertdatabaser, men udvalget er dog opmærksom på, at flere universiteter aktuelt arbejder med at etablere sådanne, ligesom flere universiteter aktuelt udvikler nye hjemmesider.

Et blik på universiteternes hjemmesider giver en forventelig konklusion: På de universiteter, hvor uddannelsesforskningen er hjemmehørende på mange forskellige institutter og centre, er det relativt vanskeligt at finde en indgang til forskningen, mens det på DPU, som udelukkende beskæftiger sig med denne forskning, er relativt nemmere. Konklusionen er, at det ved hjælp af universiteternes hjemmesider er ganske vanskeligt for den forskningsinteresserede folkeskolelærer eller gymnasielærer at finde frem til nyt inden for f.eks. fysikdidaktik. Således er der i høj grad brug for en større formidlingsindsats målrettet de forskellige relevante grupper af interessenter, praktikere og brugere blandt andet på CVU'er, folkeskoler og gymnasier.

Udvalgets anbefalinger

Som nævnt foreslog OECD-evalueringen også etablering af et clearinghouse for uddannelsesforskning, og siden konferencen i marts 2006 om uddannelsesforskning har DPU arbejdet med at etablere et sådant. Et Clearinghouse har til formål at udarbejde systematiske forskningsreviews nationalt og internationalt om udvalgte temaer inden for uddannelse og pædagogik. Clearinghousefunktionen skal bidrage til, at denne viden formidles til uddannelsessektorens praktikere, og et fuldt udbygget clearinghouse vil således kunne bidrage meget væsentligt til en styrkelse af formidlingen.

Drøftelserne i udvalget har peget på, at der herudover er behov for øget fokus på formidling af uddannelsesforskningen, og udvalget ønsker derfor at foreslå en række øvrige incitamentter til at fremme forskningsformidlingen.

Udvalget anbefaler, at der sættes fokus på formidling i miljøerne gennem oprettelse af et antal priser til universitetsforskere for særlig forbilledlig forskningsformidling inden for uddannelsesforskningens forskellige områder. Priserne skal uddeles af professionshøjskolerne. Ligeledes foreslås priser til lærere på professionshøjskolerne for at indtage ny forskning i undervisningen på særlig god og bemærkelsesværdig måde.

Endvidere peger udvalget på, at styrkede samarbejdsrelationer mellem universiteter og professionshøjskoler også vil bidrage til at stimulere formidlingen af forskningsviden til de mellemlange videregående uddannelser, jf. afsnit om samspil mellem universiteter og professionshøjskoler.

Indstiftelse af formidlingspriser vil ikke alene løse det overordnede meriteringsproblem, men kan bidrage til et øget fokus på området. Samtidig skal der sættes ind med en række andre tiltag. Den mest effektive formidlingsform er formentlig konkrete samarbejdsprojekter mellem universitetsforskere og undervisere på professionshøjskolerne. Sådanne projekter vil bringe de to sektorer i et forhåbentlig givende samarbejde og produkterne vil tilmed være til direkte nytte for andre uddannelsesinstitutioner og -sektorer, jf. afsnittet om samspil mellem universiteter og professionshøjskoler.

Universiteterne arbejder i øjeblikket på at udvikle nye hjemmesider og dermed kvalitetsforbedre deres elektroniske formidling. Udvalget ønsker ikke at anbefale, at der i

en øget formidlingsindsats særligt fokuseres på bestemte medier, kanaler eller genrer, da valget heraf helt afhænger af målgruppen. Det er tværtimod klart, at der er behov for en differentieret indsats, hvor der benyttes en mangfoldighed af måder at nå de forskellige grupper af interessenter på. Men udvalget mener, at der er et stort behov for at etablere en samlet elektronisk indgang til forskning og udvikling inden for uddannelse og pædagogik, dvs. en portal. Det vil være naturligt, at portalen udvikles i regi af det danske Clearinghouse for uddannelsesforskning.

9. Udvalget anbefaler, at formidling af forskning i uddannelse, pædagogik og didaktik styrkes.

- > Universiteterne bør i deres igangværende arbejde med at revidere hjemmesider og udbygge den elektroniske kommunikation medtænke diversiteten i de forskellige målgrupper inden for dette felt og kommunikere hensigtsmæssigt og målrettet til de forskellige relevante målgrupper blandt praktikere og interessenter.
- > Det danske Clearinghouse bør opbygge en portal for uddannelsesforskning, der giver en samlet indgang til de forskellige universiteter og professionshøjskolars relevante information.

10. Udvalget anbefaler priser for god forskningsformidling.

- > Der indstiftes priser, der uddeles af professionshøjskolerne til universitetsforskere, forskergrupper og forskningsmiljøer for særlig god forskningsformidling inden for uddannelsesforskningens forskellige områder.
- > Der indstiftes priser til lærere på professionshøjskolerne for at inddrage ny forskning i undervisningen på særlig god og bemærkelsesværdig måde.

5. Samarbejde og udvikling - samspil mellem universiteter og professionshøjskoler

Som beskrevet i kapitel 2 konstaterede OECD-panelet i 2004, at relationen mellem universiteternes pædagogiske forskning og CVU'ernes udviklingsarbejde og uddannelser inden for det pædagogiske område var svag.

I dag viser erfaringerne og udvalgets drøftelser, at samarbejdet mellem universiteterne og CVU'erne ikke har fungeret tilfredsstillende, og samspillet mellem forsknings- og udviklingsaktiviteter er ikke tilstrækkeligt udbygget til at imødekomme behovet for velfunderet viden, der både bygger på forskning og praksis.

Nogle CVU'er har formuleret strategier for forskningstilknytningen, og alle CVU'er har igangsat aktiviteter i forbindelse med forskningstilknytning. Men i praksis er der stor forskel på form og omfang af aktiviteterne, der i mange tilfælde sammentænkes med CVU'ernes videncenterstrategi og strategi for forsøgs- og udviklingsprojekter.³²

Tilsvarende er forskningstilknytningsaftalerne mellem universiteter og CVU'er af varierende indhold og begrænset omfang. På hverken universiteter eller CVU'er synes ind-

³² Faktanotat *Møde om forskningstilknytning den 1. september 2006*, Undervisningsministeriet, 2006.

gåelse af forskningstilknytningsaftaler eller samarbejdsaftaler at være medtænkt i den overordnede økonomiske planlægning eller at være højt prioriteret af ledelsen i institutionernes uddannelses- og eller forskningsstrategier. Mange af de eksisterende rammekontrakter mellem universiteter og CVU'er er relativt uforpligtende formulerede. I øvrigt synes forskningstilknytningssamarbejdet i høj grad at basere sig på den aktivitet, der opstår af personlige kontakter og netværk, i hvert fald som udgangspunkt. Der er dog store forskelle mellem institutioner, og enkelte universiteter har også indført forskningstilknytning som et emne i udviklingskontrakten.

Den svage relation mellem universiteternes og CVU'ernes aktiviteter betyder blandt andet, at ny forskningsviden i begrænset omfang knyttes til CVU'ernes uddannelser eller kommer i spil i forhold til den praksis, som uddannelserne retter sig imod.

Mange CVU'er opfatter forskningstilknytningen som noget, der er med til at kvalitets-sikre deres aktiviteter, og ikke som en aktivitet, der i sig selv bidrager til viden om praksis. Universiteterne opfatter på deres side ikke deres forpligtelse til at yde forskningstilknytning som en aktivitet, der kan bidrage til forskningen. Der er blevet peget på, at forskningstilknytningen ses som en aktivitet, hvor viden siver ned fra forskning til praksis. Denne form for tænkning om overførsel af viden er blevet kaldt en traditionel modus 1-tænkning.³³

Hensigten i CVU-loven var blandt andet, at den forskningsbaserede viden skulle bidrage til at kvalificere CVU'ernes undervisning og professionsudøvelse. På tilsvarende vis vil de kommende professionshøjskoler have behov for adgang til forskningsbaseret viden fra universiteterne. Det betyder, at der også fremadrettet er behov for at forbedre relationen mellem forskning, udvikling og praksis.

Universiteterne har forpligtelse til at yde forskningsformidling, men CVU'erne har opgaven med at etablere relationen til forskningsinstitutioner for at opfylde deres forskningstilknytningsforpligtelse. At det er CVU'erne, der har til opgave at etablere relationen til forskningsinstitutionen, kan skabe en vis asymmetri i dialogen mellem CVU'er og universiteter. Samtidig kan manglende identifikation af relevante forskningsområder være medvirkende til, at dialog og samarbejde mellem CVU'er og universiteter ikke finder sted i det omfang, som var tilsigtet, da CVU'erne blev dannet i 2000.

For både universiteter og CVU'er er der tendens til, at de på den ene side kan se fordelene ved et stærkt samspil mellem de to sektorer, som de er lovmæssigt pålagt. På den anden side synes det at være et gennemgående træk, at de to sektorer ikke vender sig mod hinanden som naturlige samarbejdspartner i forbindelse med forsknings- og udviklingsarbejde. I begge systemer er der en tendens til at gøre på egen hånd, hvad de kunne have gjort sammen.

I lovforslaget om professionshøjskoler lægges op til, at professionshøjskoler og universiteter skal samarbejde strategisk og konkret, og at professionshøjskolerne inddrager universiteterne i deres udviklingsarbejde.³⁴ Aftalen om professionshøjskoler og de

³³ *The new production of knowledge: The dynamics of science and research in contemporary societies*, Gibbons, M., Limoges, C., Nowotny, H., Schwartzman, S., Scott, P. & Trow, M. London: Sages Publications Ltd. (1994).

³⁴ *L 188: Forslag til lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser*, fremsat 14. marts 2007.

nye midler til professionshøjskolerne giver nye muligheder for at etablere konkrete, strategiske samarbejder mellem professionshøjskoler og universiteter.

Udvalgets anbefalinger

Udvalget finder, at både universiteter og de kommende professionshøjskoler bør tilskyndes til at indgå samarbejdsaftaler i større omfang end i dag, da et større samspil kan bidrage til en kvalitetsmæssig forbedring af både universiteternes forskning, professionshøjskolernes udviklingsarbejde og professionsudøvelsen inden for disse områder.

Der er peget på, at det kan være relevant at erstatte forskningstilknytningsbegrebet med en anden model for udvikling og for videndeling mellem forskning, udvikling og praksis, der i højere grad opbygger ligeværdige samarbejdsrelationer mellem forskning, udvikling, uddannelse og praksis. Videnproduktionen og omsætningen af denne i praksis sker i aktivt samspil mellem de forskellige aktører. Sådanne samarbejdsrelationer kan siges i højere grad at være udtryk for en såkaldt modus 2-tænkning. I tråd hermed er udvalget også af den opfattelse, at forskning og udvikling i lang højere grad skal sammentænkes fra start til slut i de givne projekter. Der ligger i dette også et krav om udvikling af forskningskvaliteten.

Det har hidtil været vanskeligt at lægge konkret indhold i kontrakterne om forskningstilknytning. Det er udvalgets opfattelse, at det er en forudsætning for et vellykket samarbejde, at der er midler med i kontrakterne. På samme vis bør kontrakterne beskrive produkt og varighed af samarbejdet. Med de nye bevillinger til professionshøjskolerne til dette formål skulle en afgørende forudsætning for en kvalitetsforbedring af kontrakterne og af udbyttet være tilstede. Det er dog også en forudsætning, at universitetsbestyrelserne prioriterer området. Udvalget finder således, at det vil være nyttigt at sætte fokus på forskellige incitamentsstrukturer, der kan fremme samarbejdet.

Udvalget bemærker, at et forbedret samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler samtidig vil have en positiv effekt på forskningsformidlingen, jf. afsnit om forskningsformidling ovenfor.

11. Udvalget anbefaler, at samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler om forskning og udvikling styrkes, så forsknings- og udviklingsaktiviteterne knyttes bedre sammen til gavn for grund-, efter- og videreuddannelse.

> Universiteter og professionshøjskoler bidrager gensidigt til forskning- og udviklingsprojekterne.

For at institutionerne prioriterer samarbejdet og giver opbakning til medarbejdernes deltagelse heri anbefaler udvalget, at der formuleres målepunkter og præstationskrav for samarbejdet i udviklingskontrakterne.

Udvalgets drøftelser har peget på vigtigheden af, at ledelserne på universiteter og professionshøjskoler prioriterer, at der etableres samarbejdsaftaler om forsknings- og udviklingsprojekter, der sikrer, at den nødvendige videndeling mellem universiteter og professionshøjskoler finder sted. Dette kan gøres via udviklingskontrakter og eksterne evalueringer af samarbejdsaftalerne.

12. Udvalget anbefaler målepunkter og krav for samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler i institutionernes udviklingskontrakter.

- > Der opstilles præstationskrav for samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler i institutionernes udviklingskontrakter. Dette kan bidrage til, at institutionernes ledelser prioriterer området.
- > Samarbejdsaftaler skal have en tidshorisont på minimum tre til fem år.
- > Der kan indgås samarbejdsaftaler med både danske og internationale samarbejdspartnere.
- > Der skal gennemføres en evaluering af de første udviklingskontrakter og samarbejdsaftaler (senest i 2009). Der evalueres på typen af præstationskrav.
- > Samarbejdsaftalerne skal være et fast punkt på Forums årlige konference.

Som nævnt er der behov for, at forskning og udvikling i langt højere grad sammentænkes fra start til slut i de givne projekter. For at fremme et stærkere samspil anbefaler udvalget derfor, at professionshøjskoler og universiteter samarbejder om forskeruddannelse.

13. Udvalget anbefaler, at professionshøjskoler og universiteter samarbejder om f.eks. ph.d.-projekter, om forskeruddannelse af ansatte på professionshøjskolerne og kursusaktivitet i forbindelse med forskeruddannelse.

- > Det naturlige forankringspunkt for samarbejde om forskeruddannelse vil være de nationale, tværgående forskeruddannelsesprogrammer, jf. afsnittet om forskeruddannelse. Ansvar for forskeruddannelsen i sådanne samarbejder ligger hos universiteterne.

Et af de andre områder, hvor der er en naturlig samarbejdsflade mellem professionshøjskoler og universiteter, er udviklingen af nye læringsressourcer med henblik på at imødekomme behov i forhold til hele uddannelsessystemet. Udvalget mener, at potentialet for dette kan udnyttes langt bedre og opfordrer derfor til, at institutionerne gør det til en del af det konkrete samarbejde.

14. Udvalget anbefaler, at professionshøjskoler og universiteter samarbejder om udvikling af læringsressourcer.

Der er indgået en politisk aftale om professionshøjskoler, der blandt lægger op til at overveje professionsmaster som videreuddannelses tilbud på professionshøjskoler. Udvalget er opmærksom på det foreliggende lovforslag om professionshøjskoler og anbefaler i den forbindelse, at professionsmasteruddannelser bør udvikles i samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler, og at rammerne for disse uddannelser fastlægges i en arbejdsgruppe under Videnskabsministeriet med deltagelse af relevante parter.

15. Udvalget anbefaler, at universiteter og professionshøjskoler samarbejder om udvikling af professionsmasteruddannelser.

- > Der skal nedsættes en arbejdsgruppe under Videnskabsministeriet med relevante parter fra universiteter og professionshøjskoler, der senest 1. januar 2008 skal fremlægge forslag til rammer for professionsmasteruddannelser. I arbejdet kan der inddrages modeller for samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler i andre lande.

Kapitel 4 En styrket uddannelseskvalitet

Det forgående kapitel 3 indeholder en række anbefalinger om indsatser, der kan føre til en styrkelse af uddannelsesforskningen og bedre formidling heraf. Endvidere er der anbefalinger om tiltag, der kan styrke samspillet mellem forsknings- og udviklingsarbejde.

En styrket pædagogisk og fagdidaktisk forskning på universiteterne vil gøre universiteter og professionshøjskoler bedre i stand til at uddanne kommende undervisere og efter- og videreuddanne nuværende undervisere. En styrket formidling af relevant forskning til undervisere på alle uddannelsesniveauer vil samtidig øge undervisernes muligheder for at inddrage ny viden og forskning i undervisningen.

Kapitel 4 sætter fokus på en række områder, hvor den danske uddannelseskvalitet kan styrkes via et forbedret tilbud af pædagogik og fagdidaktisk uddannelse og efter- og videreuddannelse til undervisere i hele uddannelsessektoren.

Kapitel er inddelt i fire hovedafsnit. Det første afsnit ser på muligheder for at styrke efter- og videreuddannelsesaktiviteter for undervisere i hele uddannelsessektoren med særlig fokus på det pædagogiske og fagdidaktiske område. Der redegøres for, hvordan universiteternes og professionshøjskolernes rolle som udbydere af pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse kan styrkes, herunder deres samspil om at skabe et relevant udbud. Endvidere belyses muligheder for at styrke efterspørgslen efter efter- og videreuddannelse, blandt andet ved at uddannelsesinstitutioner rapporterer på undervisernes efter- og videreuddannelse og ved at forbedre mulighederne for at få merit for forskellige kompetenceforløb.

De tre efterfølgende afsnit (afsnit 2-4) belyser rammerne for uddannelse og efteruddannelse af tre undervisergrupper, henholdsvis universitetsunderviserne, professionshøjskoleunderviserne og gymnasielærerne, og opstiller en række anbefalinger målrettet en styrket pædagogisk og fagdidaktisk uddannelsesindsats for disse grupper. Universitetsunderviserne og professionshøjskoleunderviserne er af særlig interesse, idet universiteter og professionshøjskoler uddanner mange undervisere til den øvrige del af uddannelsessektoren, herunder universitetets uddannelse og udbud af pædagogikum til gymnasielærerne.

1. Bedre pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse for undervisere i uddannelsessektoren

I hele uddannelsessektoren er der behov for en efter- og videreuddannelsesindsats, der sikrer en løbende pædagogisk og fagdidaktisk opkvalificering af underviserne. Det gælder for undervisere på universiteter og professionshøjskoler såvel som for undervisere på korte videregående uddannelser, undervisere på ungdomsuddannelserne og folkeskolelærere. En øget efter- og videreuddannelsesaktivitet for de forskellige grupper af undervisere kan være til gavn for både underviserne selv, de studerende og for uddannelsessektoren som helhed.

En del efter- og videreuddannelsesaktiviteter for undervisere varetages af universiteter og CVU'er, hvis udbud af disse aktiviteter har været stigende siden 2000. Etableringen af CVU'erne styrkede fokus på efter- og videreuddannelse og har understøttet udviklingen af et mere sammenhængende udbud af grund-, efter- og videreuddannelse til og

med diplomniveau. Den tættere kobling mellem grunduddannelse og efter- og videreuddannelse har medført en stigning i det samlede udbud af blandt andet diplomuddannelser fra CVU'erne. Samtidig har universiteternes udbud af blandt andet masteruddannelse igennem samme periode været stigende, da masteruddannelserne har været et indsatsområde for mange universiteter. Endvidere udgør universitetsunderviseres private foredrags- og undervisningsvirksomhed et væsentligt supplerende bidrag til den efter- og videreuddannelsesaktivitet, der fremgår af universiteternes aktivitetsopgørelser.

Institutionerne udbyder i dag således en lang række efter- og videreuddannelseskurser, der er relevante for undervisere på forskellige niveauer af uddannelsessystemet. Alligevel opleves, at udbuddet af kurser og undervisningstilbud ikke altid matcher efterspørgslen og de nyeste behov på arbejdsmarkedet, da det i praksis er svært at få udbud og efterspørgsel til at harmonere. Dette skyldes en række faktorer. Én årsag er, at mange af de uddannelsesinstitutioner, der udbyder efter- og videreuddannelse, som oftest hidtil ikke har betragtet efter- og videreuddannelse som en kerneaktivitet for institutionen.

I relation til aftagerne, dvs. de forskellige grupper af undervisere, er efterspørgslen efter både pædagogisk og fagdidaktiske såvel som fag-faglige efter- og videreuddannelsesudbud ikke høj. I dag foregår en væsentlig del af efter- og videreuddannelsesaktiviteten i regi af de faglige foreninger, der tilbyder kurser inden for bestemte faglige områder til undervisere på gymnasier, handelsskoler, seminarier og folkeskoler, og hos Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse (DEL), der tilbyder efter- og videreuddannelse til lærere ved de erhvervsgymnasiale uddannelse, tekniske skoler mv.

Fra ministeriel side er en styrkelse af efterspørgslen søgt fremmet ved at afsætte midler til at øge og målrette efterspørgslen efter efter- og videreuddannelse inden for bestemte undervisergrupper. På folkeskoleområdet blev der f.eks. i efteråret 2006 afsat midler til efteruddannelse af lærere i matematik, naturfag og engelsk (150 mio. kr.), uddannelse af læsevejledere (55 mio. kr.) og efteruddannelse af skoleledere (25 mio. kr.) for perioden 2006-2009. Den konkrete efterspørgsel på dette område afhænger af kommunernes prioriteringer af efter- og videreuddannelse af lærerne. Kommunerne kan vælge at dæmpe aktiviteten på områder, der ikke modtager statslig støtte, hvilket kan betyde, at den samlede efterspørgsel ikke stiger.

Efterspørgslen kan blandt andet stimuleres af et mere synligt og mere sammenhængende tilbud, der f.eks. muliggør, at de studerende får mulighed for at sammensætte videreuddannelsesforløb af forskellige meritgivende moduler på tværs af uddannelsesinstitutioner. Endvidere må uddannelsesinstitutionernes ledelser påtage sig et større ansvar for at sikre, at medarbejderne efter- og videreuddannes, og at det finder sted inden for områder, som er relevante for uddannelsesinstitutionen.

Udvalgets anbefalinger

Udvalget finder, at universiteter og professionshøjskoler har en vigtig rolle i forhold til at udbyde efter- og videreuddannelse til uddannelsessektorens undervisere. Allerede i dag har både universiteter og CVU'er et væsentligt udbud af efter- og videreuddannelse til forskellige grupper af undervisere i hele uddannelsessektoren. Universiteterne har potentiale for at få langt flere aktiviteter på efter- og videreuddannelsesområdet, end de har i dag, herunder også inden for det pædagogiske og fagdidaktiske felt. Uni-

versiteternes forskningsbaserede viden er relevant at få i spil i forhold til pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse af undervisere i alle dele af uddannelses-sektoren. Det er relevant, at universiteterne i højere grad end i dag bidrager til at skabe et udbud af pædagogiske og fagdidaktiske kurser, der møder aftagernes behov.

På samme vis forventes professionshøjskolerne som store, flerfaglige uddannelsesinstitutioner at få volumen og kapacitet til at udbyde flere pædagogiske og fagdidaktiske efter- og videreuddannelseskurser med relevans for de forskellige grupper af undervisere.

De efter- og videreuddannelsesaktiviteter, der foregår i de faglige foreninger eller som privat undervisningsvirksomhed, er uformelle aktiviteter i den forstand, at de ikke er mulige for underviserne at dokumentere eller sammensætte til et komplet og samlet uddannelsesforløb. Samtidig kan kvaliteten og relevansen af disse efter- og videreuddannelsesaktiviteter hverken vurderes eller dokumenteres.

Udvalget finder, at et øget samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler på den ene side og andre udbydere som faglige foreninger mv. kan være fornuftigt, da det kan bidrage til at øge aktiviteten af underviseres pædagogiske og fagdidaktiske efter- og videreuddannelse på universiteter og professionshøjskoler. Samtidig kan de afsatte midler til efter- og videreuddannelse af blandt andet folkeskolelærere antages at stimulere efterspørgslen blandt underviserne på dette område. Herudover kan en aktivitetsstigning på området understøttes ved, at universiteterne og professionshøjskolerne i højere grad end i dag samarbejder om at udbyde pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse til alle relevante grupper af undervisere.

Samtidig kan det bidrage til at sikre, at udbuddet bliver mere relevant, målrettet og sammenhængende, end det er i dag, hvilket blandt andet kan gøre det lettere for aftagere at identificere de uddannelsesmiljøer, der tilbyder relevant efter- og videreuddannelse.

Udvalget anbefaler derfor, at der stilles krav i universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter om, at de i højere grad end i dag samarbejder om at sikre udbuddet af pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse til relevante grupper af undervisere. Samarbejde på dette område mellem universiteter og professionshøjskoler kan antage flere former, herunder etablering af formelle netværk, partnerskaber mv.

Da hensigten med et øget samarbejde er at bidrage til at øge den pædagogiske og fagdidaktiske efter- og videreuddannelsesaktivitet blandt undervisere anbefales, at der i udviklingskontrakterne stilles krav om denne effekt, dvs. at der måles på stigningen af efter- og videreuddannelsesaktiviteten. Størrelsen af aktivitetsstigningen kan drøftes.

For at kunne stille krav i universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter om øget aktivitet er der behov for at kende omfanget af det nuværende aktivitetsniveau. Det er dårligt belyst i dag. Udvalget finder derfor, at der er behov for kortlægninger af universiteternes og professionshøjskolernes aktiviteter og foreslår, at disse kortlægninger foretages af institutionerne selv, således at de inden for eget område måler omfanget af relevant aktivitet. Målingerne bør ligge til grund for institutionernes aftaler med henholdsvis Videnskabsministeriet og Undervisningsministeriet, og

institutionerne skal i deres afrapporteringer vise, at de lever op til kravet om aktivitetsstigning.

16. Udvalget anbefaler, at universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter anvendes til at fremme samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler med henblik på at øge aktiviteten på pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse for undervisere.

- > Der stilles krav i universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter om, at de i højere grad end i dag samarbejder om at sikre et relevant og sammenhængende udbud af pædagogisk og fagdidaktisk efter- og videreuddannelse til relevante grupper af undervisere med henblik på at øge efter- og videreuddannelsesaktiviteten på dette område.
- > Den procentvise aktivitetsstigning forhandles med den enkelte institution i forbindelse med indgåelse af udviklingskontrakten.

I relation til efterspørgselssiden har blandt andet OECDs rapport om grundskolen i Danmark (2004) og EVAs evaluering af folkeskolelæreruddannelsen (2003) peget på vigtigheden af, at ledelserne på uddannelsesstederne tager ansvaret for at sikre undervisernes faglige udvikling som en del af indsatsen for at skabe bedre faglig kvalitet i uddannelserne.³⁵

På den baggrund ser udvalget et behov for, at uddannelsesinstitutionerne i alle dele af uddannelsessektoren i højere grad end i dag sætter fokus på kompetenceudvikling og efter- og videreuddannelse af deres medarbejdere. Det kræver, at ledelserne i højere grad end i dag tager ansvar for, at den enkelte medarbejder efter- eller videreuddannes i overensstemmelse med institutionens og fagets behov. Det er relevant for både pædagogisk og fagdidaktisk og for fag-faglig efter- og videreuddannelse.

Derfor anbefales, at universiteterne og professionshøjskolerne rapporterer på undervisernes efter- og videreuddannelse i deres udviklingskontrakter. Rapportering via udviklingskontrakterne vil sikre, at ledelserne fastholder fokus på vigtigheden af efter- og videreuddanne undervisere. Samtidig kan det inspirere til tilsvarende ledelsesfokus på efter- og videreuddannelse af medarbejde på andre uddannelsesinstitutioner.

17. Udvalget anbefaler, at universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter anvendes til at øge og systematisere de ansattes efter- og videreuddannelse.

- > Der stilles som krav i universiteternes og professionshøjskolernes udviklingskontrakter, at de rapporterer på undervisernes pædagogiske, fagdidaktiske og fag-faglige efter- og videreuddannelse.

Udvalget har drøftet andre muligheder for at stimulere efterspørgslen efter efter- og videreuddannelsestilbud inden for pædagogik og fagdidaktik. Der peges på, at det kan være en fordel, hvis forskellige kompetenceforløb i højere grad end i dag var kompe-

³⁵ OECD-rapport om grundskolen i Danmark, OECD, 2004; Læreruddannelsen, Danmarks Evalueringsinstitut, 2003.

tencegivende og gav merit i forhold til videreuddannelsesaktiviteter inden for samme område. Det anbefales derfor, at der i højere grad end i dag gives merit for gennemført efteruddannelse i pædagogik, fagdidaktik og formidling i forhold til videreuddannelsesaktiviteter, som den enkelte underviser ønsker at gennemføre på et senere tidspunkt. På tilsvarende vis er det vigtigt, at faglige kompetenceforløb bliver meritgivende i forhold til fleksible diplom- og masteruddannelser. Det kan være relevant for såvel undervisere som for andre i uddannelsessystemet, at der skabes en bedre sammenhæng mellem elementer af pædagogisk såvel som faglig opkvalificering.

18. Udvalget anbefaler, at der i højere grad end i dag gives merit for efteruddannelsesforløb i forhold til senere efter- og videreuddannelsesaktivitet.

- > Kompetenceforløb på universiteter og professionshøjskoler som del af pædagogisk, fagdidaktisk og fag-faglig efteruddannelse giver merit i forhold til fleksible diplom- og masteruddannelser.

2. Behov for bedre pædagogisk uddannelse af universitetsundervisere

Universiteterne har til opgave at sikre, at underviserne på universiteterne er gode til at undervise. God undervisning kræver, at underviserne har de rette pædagogiske og fagdidaktiske kompetencer til at gennemføre undervisning af høj kvalitet, og at undervisernes undervisningskompetence sikres gennem løbende pædagogisk udvikling.

Globaliseringsrådet anbefalede i 2006 at sætte fokus på god undervisning på universiteterne blandt andet ved stille klare krav til undervisernes pædagogiske kompetencer. Rådet kom med en række anbefalinger om bedre uddannelse af undervisere (adjunkter og ph.d.ere), pædagogisk efteruddannelse af forskere, belønning af god undervisning, offentliggørelse af de studerendes undervisningsevalueringer, mere engagerende studieformer og styrkelse af de pædagogiske enheder ved universiteterne.³⁶

En arbejdsgruppe om undervisningskvalitet nedsat af Videnskabsministeriet pegede i en rapport fra marts 2006 på, at universiteternes pædagogiske og didaktiske forskningsviden i mange tilfælde ikke inddrages i universiteternes egen undervisning.³⁷ Arbejdsgruppen anbefalede blandt andet, at løbende pædagogisk og didaktisk kompetenceudvikling blev et krav til alle de ansatte på universitetet, der beskæftiger sig med undervisningen, og at der burde udvikles forløb til studenterinstruktører, ph.d.-studerende, adjunkter, lektorer, professorer og studieledere tilpasset deres behov.

I det nylig fremsatte forslag til ændring af universitetsloven sættes fokus på god undervisning.³⁸ For at synliggøre og dokumentere god undervisning foreslås det blandt andet, at de studerendes evalueringer af undervisningen skal offentliggøres på universiteternes hjemmeside. Synliggørelse af den gode undervisning vil også kunne understøtte de studerende i et mere kvalificeret valg af kurser og uddannelse.

³⁶ *Fremgang, fornyelse og tryghed, En strategi for Danmark i den globale økonomi*, april 2006, regeringen.

³⁷ *Kvalitet i undervisningen*, rapport fra arbejdsgruppen om undervisningskvalitet, marts 2006, VTU.

³⁸ *L 140: Forslag til lov om ændring af universitetsloven*, 2007.

Udvalget har peget på et behov for at uddanne ph.d.ere i universitetspædagogik, jf. anbefaling nr. 6 i kapitel 3. Dette kan bidrage til at styrke det generelle fokus på universitetsunderviserens pædagogiske kompetencer. Nedenfor redegøres for tre områder, hvor der yderligere kan gøres en indsats for at styrke undervisningen, henholdsvis ph.d.-studerende, adjunktpædagogikum og efter- og videreuddannelse af universitetsundervisere. Afsnittet afsluttes med en række anbefalinger målrettet de tre områder.

Oprustning af de ph.d.-studerendes undervisningskompetencer

Som kommende undervisere på universiteterne har ph.d.-studerende behov for undervisningskompetencer. Ph.d.-studerende får allerede i dag undervisningserfaring som en del af ph.d.-uddannelsen. Ph.d.-bekendtgørelsen fastlægger, at ph.d.-uddannelsen blandt andet omfatter opnåelse af erfaring med undervisningsvirksomhed eller anden form for vidensformidling, der så vidt muligt er direkte relateret til den pågældendes ph.d.-projekt.³⁹ De nærmere regler for uddannelsens indhold fastsættes af institutionen.⁴⁰

Således er universiteterne forpligtede til en indsats for at opbygge undervisningskompetencer hos de ph.d.-studerende. I praksis forløber denne indsats forskelligt på universiteterne. Som del af anbefalingerne om, at alle lærere skal være gode til at undervise, anbefalede Globaliseringsrådet, at ph.d.er skal gennemføre et kursus med eksamen i pædagogik og undervisningsteknik.

Evaluerings af adjunktpædagogikum

I 1994 blev der indført en obligatorisk adjunktuddannelse, det såkaldte adjunktpædagogikum. Af stillingsstrukturen for det videnskabelige personale ved universiteterne fremgår det, at der gives supervision og mulighed for pædagogisk opkvalificering for adjunkter med henblik på en skriftlig vurdering af adjunktens undervisningsmæssige kvalifikationer.⁴¹

Globaliseringsrådet anbefalede, at adjunkter skal sikres bedre vejledning i forbindelse med den pædagogiske opkvalificering i adjunktforløbet. Tilsvarende pegede Arbejdsgruppen om undervisningskvalitet på, at adjunkternes træning i universitetspædagogik og -didaktik burde gøres til et centralt element i selve uddannelsen.

Universiteterne fastlægger og gennemfører selv den pædagogiske efteruddannelsesindsats i universitetspædagogik for adjunkter. Denne forpligtelse varetages i dag meget forskelligt på universiteterne, blandt andet som følge af forskellige undervisningskulturer på universiteterne. På nogle universiteter foregår den pædagogiske opkvalificering som egentlige uddannelsesforløb, mens andre universiteter udbyder enkelte kurser til adjunkter. Universiteterne har generelt gode erfaringer med adjunktuddannelsen, der vurderes at imødekomme behov for adjunkternes pædagogiske uddannelse. Der er ikke foretaget en samlet evaluering af adjunktuddannelsen, siden ordningen blev indført i 1994.

³⁹ L 140: Forslag til lov om ændring af universitetsloven, 2007.

⁴⁰ Det skal bemærkes, at et internationalt evalueringspanel i 2006 fremkom med en række anbefalinger til styrkelse af ph.d.-uddannelsen i Danmark, og at Videnskabsministeriet på den baggrund i dialog med universiteterne vil se nærmere på de anbefalinger til ændring af uddannelsens indhold. En revideret ph.d.-bekendtgørelse forventes at træde i kraft 1. januar 2008.

⁴¹ Notat om Stillingsstruktur 2007 for videnskabeligt personale ved universiteter, Videnskabsministeriet 2007.

Efteruddannelse af universitetsundervisere

I dag er det kun adjunkter, der skal deltage i universitetspædagogiske og didaktiske kurser. For andre undervisere stilles ikke krav til pædagogisk uddannelse. Arbejdsgruppen om undervisningskvalitet anbefalede en øget involvering af universitetets ledelse, herunder f.eks. at ledelsen sikrer, at de enkelte institutter har en eller flere blandt det videnskabelige personale med ansvar for at udvikle undervisningskvalitet i relation til uddannelsens kernefag. Globaliseringsrådet anbefalede at styrke pædagogisk efteruddannelse af forskere via kursusforløb og øget brug af systematiske udviklingsinitiativer på universiteterne. Endvidere anbefalede rådet, at universitetsledelsen skal prioritere de pædagogiske enheders arbejde og sørge for systematisk udbredelse af det pædagogiske udviklingsarbejde. I forbindelse med udmøntningen af globaliseringspuljen er der afsat midler til ændring af undervisningsformer, styrket studievejledning og efteruddannelse på universiteterne, henholdsvis 69 mio. kr. i 2007, 67 mio. kr. i 2008, 75 mio. kr. i 2009.

Det kan være hensigtsmæssigt, at alle universitetsansatte undervisere gennemgår pædagogisk og didaktisk kompetenceudvikling. Det kan bidrage til at hæve universiteternes samlede undervisningskvalitet.

Udvalgets anbefalinger

Udvalget har drøftet en række muligheder for at styrke undervisningen på universiteterne i relation til de nævnte områder.

Udvalget finder, at der er behov for at styrke det pædagogiske indhold i ph.d.-uddannelsen ved at indføre et obligatorisk element af pædagogik og didaktik i ph.d.-forløbet. Dette skal øge fokus på god undervisning og formidling af fagligt indhold. Universiteterne kan fastlægge rammerne for gennemførelse af det pædagogiske element, der f.eks. kan udgøre 5 ECTS-point. Det er vigtigt, at der i ph.d.-forløbet fastholdes fokus på forskningen som det primære element, der suppleres af andre aktiviteter som pædagogisk uddannelse.

En mere målrettet pædagogisk uddannelse af ph.d.ere med henblik på at skabe bedre undervisere på universiteterne kan f.eks. koordineres inden for forskeruddannelsesprogrammer, jf. anbefaling nr. 7 i kapitel 3.

Endvidere peger udvalget på, at det kan være hensigtsmæssigt at tænke det obligatoriske pædagogiske ph.d.-forløb sammen med senere adjunktforløb, hvor der ligeledes indgår obligatorisk pædagogisk opkvalificering. Det bør undgås, at samme person pålægges at gennemføre mere eller mindre identiske pædagogiske forløb flere gange. Det kan sikres ved at gøre pædagogiske ph.d.-forløb meriterende i forhold til senere adjunktforløb, som mange ph.d.ere efterfølgende gennemgår.

På samme måde kan det obligatoriske pædagogiske element i ph.d.-forløbet være meriterende i forhold til senere efter- og videreuddannelsesforløb med pædagogisk indhold, som personen ønsker at gennemføre.

19. Udvalget anbefaler, at der indføres et obligatorisk element af pædagogik og didaktik i ph.d.-forløbet.

- > Det obligatoriske element af pædagogik og didaktik skal være et supplement til den del af ph.d.-uddannelsen, der omhandler undervisningsvirksomhed eller anden form for vidensformidling.

20. Udvalget anbefaler at gøre det pædagogiske element i et ph.d.-forløb meriterende i forhold til adjunktforløb og videreuddannelse (master) med pædagogisk indhold.

I relation til adjunktuddannelse understreger udvalget, at et vigtigt middel til god undervisningskvalitet er det obligatoriske adjunktpædagogikum, der overordnet anses for at være en velfungerede ordning. Udvalget foreslår derfor, at universiteterne gennemfører løbende evalueringer af deres adjunktpædagogikum med henblik på at sikre, at ordningen opfylder målet, samt for at dele erfaringer med andre universiteter. Der er ikke sket en samlet evaluering af universiteternes adjunktuddannelser siden indførslen i 1994.

21. Udvalget anbefaler, at alle universiteter gennemfører løbende evalueringer af deres adjunktpædagogikum, og at den første evaluering gennemføres senest i 2009.

Som del i indsatsen for at styrke undervisernes pædagogiske kompetencer anbefaler udvalget, at universiteterne indfører krav om, at alle, der underviser på universiteterne, gennemfører et obligatorisk pædagogisk og didaktisk kompetenceforløb. Det obligatoriske forløb skal være rettet mod undervisere, der ikke tidligere har gennemgået et pædagogisk kompetenceforløb, f.eks. som del af ph.d.-uddannelsen eller adjunktpædagogikum, jf. ovenfor, eller som ikke er fastansatte på universiteterne. Forløbet kan ruste undervisere uden forudgående pædagogiske og didaktiske kompetencer til at gennemføre undervisning af højere kvalitet.

Midler til ændring af undervisningsformer, styrket studievejledning og efteruddannelse på universiteterne, der blev afsat i forbindelse med udmøntningen af globaliseringspuljen, kan blandt andet anvendes til at igangsætte dette initiativ.

Udvalget har endvidere drøftet vigtigheden af, at underviserne sikres løbende pædagogisk og fagdidaktisk efteruddannelse. Det er drøftet, hvordan der kan skabes en bedre kontakt end i dag mellem institutter og fakulteter på den ene side og forskere i de pædagogiske og fagdidaktiske miljøer på den anden side med henblik på at sikre fagdidaktisk indspil til det brede uddannelsesområde. Det anses for centralt, at ansvaret for den pædagogiske og didaktiske efteruddannelse af underviserne påhviler ledelsen, f.eks. på fakultetsniveau, og ikke den enkelte underviser.

For at sikre forankring af den løbende pædagogiske og fagdidaktiske efteruddannelsesindsats på ledelsesniveau anbefaler udvalget, at ledelsen og den fastansatte underviser under de årlige udviklingssamtaler drøfter undervisernes undervisningskompetencer, herunder behovet for pædagogisk og didaktisk opkvalificering. I den forbindelse kan det være relevant at inddrage de studerendes evalueringer af undervisningen.

22. Udvalget anbefaler et obligatorisk pædagogisk og didaktisk kompetenceforløb for universitetsundervisere og forankring af den pædagogiske efteruddannelse hos ledelsen.

- > Der indføres krav om et obligatorisk pædagogisk/fagdidaktisk kompetenceforløb for alle, der skal undervise på universiteterne, herunder det deltidsansatte videnskabelige personale.
- > Den løbende pædagogiske efteruddannelse af undervisere forankres hos ledelsen ved, at ledelsen under årlige udviklingssamtaler med de fastansatte undervisere drøfter undervisningskompetencer, herunder behov for kompetenceudvikling. De studerendes kursusevalueringer, årsevalueringer, censorevalueringer mv. kan inddrages.

3. Bedre pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse af professionshøjskoleundervisere

Også på de kommende professionshøjskoler er der behov for gode undervisere, der kan formidle det faglige stof og sikre motivation og fastholdelse af de studerende. Det skal sikres, at underviserne efteruddannes med henblik på såvel faglig som pædagogisk opkvalificering.

For at skabe ny viden om problemstillinger og videnbehov i professionsuddannelsernes arbejdsfelt igangsættes fra 2008 et strategisk forskningsprogram, jf. kapitel 3, afsnit om samspil mellem universiteter og professionshøjskolerne. Det kan bidrage til at styrke området i professionshøjskolesektoren.

Det planlægges i de kommende år at gennemføre en indsats vedrørende CVU-underviserens efteruddannelse som en del af indsatsen for at sikre kvaliteten i de videregående uddannelser. I forbindelse med udmøntning af globaliseringspuljen er der afsat midler til efteruddannelse af undervisere på læreruddannelsen og pædagoguddannelsen. Dette er særligt relevant set i lyset af, at reformerne af læreruddannelsen og pædagoguddannelsen træder i kraft i 2007. Der er afsat henholdsvis 25 mio. kr. i 2007, 20 mio. kr. i 2008, 15 mio. kr. i 2009. På de øvrige mellemlange videregående uddannelser er der afsat midler til at styrke og kvalificere lærernes undervisning, så den inddrager praksis, henholdsvis 5 mio. kr. i 2007, 10 mio. kr. i 2008, 20 mio. kr. i 2009.

Anvendelsen af midlerne er ikke præciseret. Professionshøjskolerne fastlægger selv, om efteruddannelsesaktiviteterne skal foregå hos private udbydere, universiteter eller, om de skal varetages internt på professionshøjskolerne.

Også underviserens pædagogiske og fagdidaktiske kompetencer har stor betydning for professionshøjskoleuddannelsernes kvalitet. I modsætning til universiteterne er der i dag på CVU'erne ikke krav om, at adjunkter skal gennemføre et egentligt pædagogisk uddannelsesforløb forud for ansættelse som lektor. Adjunkter på CVU'erne, der ønsker at overgå til lektorvilkår, bliver lektorbedømt og skal i den forbindelse beskrive og dokumentere deres faglige og pædagogiske kvalifikationer. Lektorbedømmelsen har primært fokus på adjunktens faglige kvalifikationer og refleksioner om egen praksis og i mindre grad på undervisningsbedømmelse. Adjunktens pædagogiske opkvalificering varetages forskelligt på de enkelte CVU'er og er ofte uformelt organiseret.

Udvalgets anbefalinger

Udvalget understreger, at det er vigtigt at sikre kvaliteten i de mellemlange videregående uddannelser gennem efteruddannelse af underviserne. De nye midler til efteruddannelsen af underviserne på professionshøjskolerne er derfor hensigtsmæssige.

Det er blevet drøftet, om der er behov for, at efter- og videreuddannelsen i højere grad end i dag finder sted på universiteterne, da det kan bidrage til at sikre forskningstilknytningen til professionsuddannelserne. Samtidig kan det være hensigtsmæssigt, at udbuddet varetages i samarbejde mellem universiteter og professionshøjskoler.

Udvalget finder det vigtigt, at effekten af den efteruddannelsesindsats, der forventes gennemført som følge af de afsatte globaliseringsmidler, evalueres. Det anbefales derfor, at effekten af efteruddannelsesindsatsen evalueres i 2009. Evalueringen bør vurdere, om der er sket en stigning i aktiviteten. Det kan blandt andet belyses, om det har haft en betydning for effekten, om efteruddannelsesaktiviteterne er foregået hos private udbydere, på universiteter eller på professionshøjskoler.

23. Udvalget anbefaler, at anvendelsen af globaliseringsmidlerne til efteruddannelse af professionshøjskoleundervisere i 2009 evalueres med henblik på at vurdere, om der er sket en stigning i aktiviteten, og om aktiviteten har fundet sted i samarbejde med relevante parter.

Udvalget peger endvidere på, at det bør sikres, at underviserne på professionshøjskoler har relevante pædagogiske kompetencer og er gode formidlere af det faglige indhold. Erfaringerne fra universiteternes adjunkt-pædagogikum peger på, at en mere systematisk pædagogisk uddannelse af undervisere kan være en fordel i forhold til at sikre undervisningens kvalitet.

Udvalget anbefaler derfor, at der gennemføres en opdateret, systematisk pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse af professionshøjskoleundervisere i form af et adjunkt-pædagogikum for professionshøjskoleundervisere. Deltagelse i dette adjunkt-pædagogikum bør være en forudsætning for at opnå lektorbedømmelsen. Professionshøjskolerne planlægger og gennemfører selv adjunkt-pædagogikum. Et struktureret forløb kunne f.eks. være et supervision kombineret med et kursusforløb, hvor adjunkten får feedback på sin undervisning. Der bør sigtes efter, at adjunkt-pædagogikum etableres inden for en kort årrække, f.eks. med virkning fra 2. halvår af 2008 eller 2009.

24. Udvalget anbefaler et adjunkt-pædagogikum for professionshøjskoleundervisere.

> Med virkning fra 2. halvår af 2008 etableres et adjunkt-pædagogikum for professionshøjskoleundervisere, dvs. en opdateret, systematisk pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse af professionshøjskoleundervisere. Deltagelse i dette adjunkt-pædagogikum bør være en forudsætning for at opnå lektorbedømmelsen.

4. Bedre pædagogisk og fagdidaktisk uddannelse af undervisere ved de gymnasiale uddannelser

Der er i dag to forskellige pædagogikum-uddannelser for lærere ved de gymnasiale uddannelser. Stx og hf har en fælles ordning, mens hhx og htx har pædagogikum sammen med øvrige lærere ved erhvervsskolernes ungdomsuddannelser.

Undervisningsministeriet overvejer pt. mulighederne for etablering af en pædagogikumordning, der er fælles for alle lærere ved de gymnasiale uddannelser, og som kan fungere som en central indgang til generationsskiftet i hele gymnasiesektoren. Der er herunder behov for, at pædagogikum udgør en attraktiv og synlig del af de indledende år for nyansatte lærere, og at pædagogikum danner en solid baggrund for videreudvikling af den enkelte lærer. Samtidig skal pædagogikum tjene som udgangspunkt for skoleudvikling og skabe sammenhæng til udviklingsarbejde og efteruddannelse.

Gymnasiereformen har understreget de gymnasiale uddannelser som et samlet uddannelsesområde med fælles grundlæggende identitet og ensartede behov, herunder også for lærerrekruttering, pædagogikum og skoleudvikling. Et fælles pædagogikum vil styrke mulighederne for synergi, videndeling og samarbejde i sektoren, og et fælles pædagogikum kan få et volumen, som kan sikre økonomi til et relevant fagdidaktisk indhold for alle.

Det forudsættes, at et fælles gymnasiepædagogikum fortsat skal være en vekseluddannelse med vægt på samspil mellem teori og praktik. Skolens leder er garanten for, at teori og praktik kommer til at spille sammen, og skolens leder har ansvaret for hele den pædagogiske tilrettelæggelse af forløbet. Den teoretiske del forudsættes gennemført på en eller flere forskningsbaserede institutioner, som udvælges af UVM.

Udover at varetage gymnasiepædagogikum uddanner universiteterne en række kommende undervisere til forskellige dele af undervisningssektoren. Blandt andet har universiteterne ansvar for uddannelse af kandidater, der senere ansættes som lærere ved de gymnasiale uddannelser. For at blive lærer ved de gymnasiale uddannelser skal den studerende have en kandidatuddannelse fra et universitet i et eller to gymnasierelevante fag, der giver den faglige kompetence til at undervise. Som en del af universitetsforløbet får den studerende tilbudt en række fagdidaktiske moduler.

Udvalgets anbefalinger

I relation til gymnasiepædagogikum støtter udvalget ideen om at etablere en fælles pædagogikumordning for lærere ved alle de gymnasiale uddannelser. Udvalget finder, at universiteterne også fremadrettet vil have en central rolle at spille i relation til at udbyde gymnasiepædagogikum til lærere både ved de almengymnasiale og erhvervsgymnasiale uddannelser.

Studerende ved universiteterne, herunder de kommende undervisere ved blandt andet de gymnasiale uddannelser, kan med fordel uddannes til at håndtere formidling af deres faglige viden og indsigt. Samtidig kan det være relevant, at kommende undervisere får tilbud om fagdidaktisk uddannelse som del af deres kandidatuddannelse. Dette finder allerede sted i dag og kan med fordel styrkes.

---

25. Udvalget anbefaler, at universiteterne styrker elementer af formidling og fagdidaktik i uddannelserne.

- > Som en del af bacheloruddannelsen kan universiteterne prioritere at lægge vægt på formidling af faglig viden som del af de studerendes uddannelse.
- > Som del af kandidatuddannelsen kan det fagdidaktiske element prioriteres.

Samtidig har udvalget peget på, at det er vigtigt at sikre, at gymnasielærere modtager systematisk pædagogisk og fagdidaktisk efteruddannelse, f.eks. i form af regelmæssige kurser, hvor der bygges videre på gymnasiepædagogikum.

26. Udvalget anbefaler, at der som opfølgning på gymnasiepædagogikum sikres systematisk pædagogisk og fagdidaktisk efteruddannelse af gymnasieundervisere.

- > Det kunne f.eks. være i form af kurser, der tilbydes 2-4 år efter afsluttet gymnasiepædagogikum og derefter med regelmæssige mellemrum.
- > Kurserne kan være meritgivende i forhold til pædagogiske masteruddannelser.

Regeringen vil hæve uddannelseskvaliteten i Danmark ved at skabe nye rammer for samspillet mellem forskning, uddannelse og pædagogik. Formålet er at udvikle forskning, faglighed og pædagogik til gavn for alle dele af uddannelsessektoren, at styrke den internationale dimension i forskning og uddannelse og at sikre inddragelse af relevante universiteter i dette arbejde.

Regeringen nedsatte i juni 2006 et udvalg, der havde til opgave at sikre en faglig oprustning og udvikling af uddannelsesforskning og styrke undervisningen i hele uddannelsessektoren. Udvalget havde særlig fokus på Danmarks Pædagogiske Universitets (DPU) rolle og placering.

Siden nedsættelsen af dette udvalg er der sket to ting, der har ændret rammerne for udvalgets arbejde. For det første har Aarhus Universitet (AU) og DPU indledt forhandlinger om en fusion. For det andet har regeringen som et led i udmøntningen af globaliseringspuljen indgået forlig om uddannelsesområdet, der indebærer en betydelig satsning på en styrket forskningsformidling og efteruddannelse af pædagoger og lærere.

I lyset af dette foreslås det, at udvalgets kommissorium revideres. Udvalget skal:

- > A. Opstille modeller for en styrkelse af uddannelsesforskningen og samspillet mellem forskning, uddannelse og efter- og videreuddannelse.
- > B. Opstille modeller for en styrket indsats for uddannelsesaktiviteterne inden for det pædagogiske og fagdidaktiske område, herunder overveje hvordan DPU bedst muligt kan imødekomme de fremtidige professionshøjskolebehov, og hvordan dette, såfremt fusionen med AU realiseres, kan ske i et samarbejde med flere universiteter.
- > C. Overveje hvordan universiteter kan pålægges forpligtelser til at samarbejde om det fagdidaktiske, herunder evt. faglige arbejdsdelinger mellem universiteter.
- > D. Opstille modeller for universiteternes formidling af uddannelsesforskningen, så den bedst muligt kommer undervisningen i alle dele af uddannelsessektoren, herunder professionshøjskoler, til gode og overveje, om det kan indgå som et element i universiteternes udviklingskontrakter.
- > E. Overveje hvordan efter- og videreuddannelse rettet mod undervisere på gymnasier og erhvervsskoler kan tilrettelægges.
- > F. Opstille modeller for at styrke og fremme den internationale synlighed og placering for dansk uddannelsesforskning.

Udvalget har fortsat repræsentanter fra Københavns Universitet, Danmarks Pædagogiske Universitet, Handelshøjskolen i København, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet. Udvalget udvides med repræsentanter fra Aarhus Universitet, Syddansk Universitet, Aalborg Universitet, Roskilde Universitetscenter samt yderligere tre repræsentanter fra CVU-sektoren.

Udvalget får en længere frist, så arbejdet afsluttes 1. april 2007. Udvalget sekretariatsbetjenes af Videnskabsministeriet.

Bilag 2

Medlemmer af Udvalget for uddannelsesforskning

Formand	Jens Thorhauge Direktør Biblioteksstyrelsen
Danmarks Pædagogiske Universitet:	Kjeld Holm Bestyrelsesformand Danmarks Pædagogiske Universitet
	Lars-Henrik Schmidt Rektor Danmarks Pædagogiske Universitet
Aarhus Universitet:	Bodil Due Dekan, Det Humanistiske Fakultet Aarhus Universitet
Københavns Universitet:	Finn Hauberg Mortensen Institutleder, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab Københavns Universitet
	Henrik Busch Prodekan, Det Naturvidenskabelige Fakultet Københavns Universitet
Handelshøjskolen i København:	Finn Junge-Jensen Rektor Handelshøjskolen i København
Syddansk Universitet:	Flemming G. Andersen Dekan, Det Humanistiske Fakultet Syddansk Universitet
Aalborg Universitet:	Erik Laursen Forskerskoleleder og professor Aalborg Universitet
Roskilde Universitetscenter:	Henning Salling Olesen Prorektor Roskilde Universitetscenter
CVU-sektoren:	Harald Mikkelsen Rektor CVU Midt-Vest
	Tyge Skovgaard Christensen Rektor CVU Vest
	Sonja Refslund Skrumsager Konstitueret direktør Sundheds CVU Nordjylland

---

>

Undervisningsministeriet: Ivan Sørensen
Direktør
Afdelingen for Videregående Uddannelser

Laust Joen Jakobsen
Rektor
CVU Storkøbenhavn

Videnskabsministeriet: René Bugge Bertramsen
Vicedirektør
Universitets- og Bygningsstyrelsen

Sekretariat: Jacob Fuchs
Kommitteret
Universitets- og Bygningsstyrelsen

Gitte Bække
Fuldmægtig
Universitets- og Bygningsstyrelsen

Gitte Duemose
Specialkonsulent
Universitets- og Bygningsstyrelsen

Birthe Kjær Jensen
Undervisningskonsulent
Undervisningsministeriet

Bilag 3

Oversigter fra 2004-kortlægningen

Oversigt over almen og fagdidaktisk forskning, 2000-2004. Projekterne fordelt på skolefag

Skolefag	Antal projekter	Pct. af alle projekter	Årsværk.	Pct af alle årsværk	Antal DK publikationer	Antal int. publikationer
Alment	35	25.0	41.8	21.3	74	29
Matematik	20	14.3	39.0	19.8	104	82
Fysik	10	7.1	11.9	6.1	14	1
Kemi	3	2.1	2.9	1.5	4	0
Biologi	1	0.7	0.3	0.2	0	0
Geografi	1	0.7	1.0	0.5	1	0
Natur/teknik	7	5.0	6.5	3.3	5	3
Naturfag, flere	14	10.0	12.6	6.4	14	2
Ingeniør fag	1	0.7	1.0	0.5	1	0
Datalogi	1	0.7	1.5	0.8	0	2
Medicin	2	1.4	4.0	2.0	3	3
Miljø og sundhed	1	0.7	0.8	0.4	2	1
Dansk	17	12.1	31.7	16.1	61	16
Dansk som andet sprog	3	2.1	6.0	3.1	12	6
Engelsk	2	1.4	0.2	0.1	0	0
Sprog, andre	1	0.7	0.0	0.0	0	0
Sprog, flere	2	1.4	7.1	3.6	6	1
Historie	1	0.7	1.0	0.5	7	2
Religion	1	0.7	0.1	0.1	0	0
Hum og natur fag	4	2.9	6.9	3.5	0	2
Samfundsfag	2	1.4	4.3	2.2	0	0
Erhvervsøko.	2	1.4	1.1	0.6	13	3
Musik	3	2.1	8.5	4.3	4	0
Billedkunst	1	0.7	0.5	0.3	1	1
Æstetiske fag	1	0.7	0.8	0.4	9	6
Hjemkundskab	2	1.4	1.1	0.6	10	1
Praktiske fag	2	1.4	4.0	2.0	20	2
I alt	140	100.0	196.6	100.0	365	163

Kilde: "Bidrag til Country Background Report", ved professor Carsten Elbro og professor Jens Rasmussen, 2004.

Øversigt over forskning i pædagogik og uddannelse. Projekter, årsværk og publikationer fordelt på forskningstemaer, 2000-20004.

Forskningstemaer	Antal projekter	Pct. af alle projekter	Antal Årsværk	Pct. af alle årsværk	Danske publika	Antal int. publika
Førskole	9	2.0	22.0	2.8	32	1
Folkeskole	30	6.7	33.1	4.2	51	9
Erhvervsudd	10	2.2	12.6	1.6	7	0
Gymnasial	14	3.1	29.7	3.8	25	1
KVU	3	0.7	6.0	0.8	0	0
MVU	11	2.4	12.7	1.6	30	7
LVU	20	4.4	20.4	2.6	25	7
AMU	2	0.4	1.7	0.2	3	0
Erhvervsliv	47	10.4	98.7	12.6	43	17
Professionsforsk	26	5.8	37.7	4.8	48	6
Voksenudd.	27	6.0	63.1	8.1	162	64
Fritidsliv	17	3.8	44.2	5.7	41	10
Pæd alment	114	25.3	219.3	28.1	324	134
Uddannelsesforsk	44	9.8	60.3	7.7	60	12
Udd. Politik	8	1.8	14.5	1.9	23	2
Komparativ udd.forsk	13	2.9	15.7	2.0	20	9
Udd.ledelse	7	1.6	9.3	1.2	3	2
Andet	49	10.9	80.0	10.2	82	8
I alt	451	100.0	781.0	100.0	979	289

Kilde: "Bidrag til Country Background Report".

Forum for uddannelsesforskning

Der etableres et *Forum for uddannelsesforskning* sammensat af repræsentanter for forskere og praktikere. Forum for uddannelsesforskning består af 18 medlemmer fra forskningsinstitutioner, det forskningsrådgivende system, CVU'ernes videnscentre, uddannelsesinstitutioner, ministerier, Danmarks Evalueringsinstitut og andre relevante interessenter. Følgende instanser indstiller medlemmer til følgende antal pladser:

- > KU, AU, SDU, RUC, CBS og AAU har hver 1 plads
- > CVU-rektorkollegiet har 3 pladser
- > Grundskolerådet har 1 plads
- > Gymnasierådet har 1 plads
- > Rådet for erhvervsrettede ungdomsuddannelser har 1 plads
- > Rådet for erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse har 1 plads
- > Rådet for de mellemlange Uddannelser har 1 plads
- > Erhvervsakademirådet har 1 plads
- > Undervisningsministeriet har 1 plads
- > Danmarks Evalueringsinstitut har 1 plads
- > Kommunernes Landsforening har 1 plads

Aftagerrådet ved den pædagogiske universitetsskole ved Aarhus Universitet nedsætter Forum. Medlemmerne, der hver varetager formandskabet for en periode på 3 år, repræsenterer deres institutioner, råde eller foreninger. For i etableringsfasen at sikre sammenhæng med opbygningen af clearinghousefunktionen, jf. nedenfor, varetager DPU (AU) formandskabet i den første 3-årige periode. Formandskabet går på tur mellem de deltagende universiteter og CVU-repræsentanterne.

Sekretariatsfunktionen for Forum varetages af sekretariatet under Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning, der er permanent placeret på DPU (AU).

Forum for uddannelsesforskning er interessenters og forskeres mødested for dialog og erfaringsudveksling.

Samtidig har Forum for uddannelsesforskning til opgave at drøfte og koordinere indsatser i den pædagogiske og fagdidaktiske forskning. Forum skal udpege felter, der bør prioriteres som led i en samlet strategi for uddannelsesforskning i Danmark. Dette arbejde sker i samspil med det forskningsrådgivende system. I arbejdet skal Forum dels fremkomme med anbefalinger til clearinghousefunktionen, dels bygge videre på resultaterne af dens arbejde.

Forum skal således både pege på områder, hvor der med fordel kan gennemføres systematiske forskningsreviews nationalt og internationalt og pege på områder, hvor der ønskes en styrkelse af den danske forsknings- og udviklingsindsats. Forum skal ligeledes vurdere behovet for særlige initiativer i tilknytning til formidlingen af forskningsbaseret viden og "best practice" til beslutningstagere og praktikere.

Konkret vil Forum for uddannelsesforskning have flere opgaver:

- > Bidrage til formuleringen af en national strategi for uddannelsesforskning – i samspil med det forskningsrådgivende system.
- > Som led i arbejdet med at bidrage til en national strategi overveje en arbejdsdeling mellem de faglige miljøer, f.eks. på det fagdidaktiske område.

- > Afgive en periodisk redegørelse om udviklingen i den danske uddannelsesforskningsindsats til det forskningsrådgivende system, videnskabsministeren og undervisningsministeren med henblik på at skabe opmærksomhed og dialog om området.
- > Pege på områder, hvor der bør gennemføres systematiske forskningsreviews.
- > Pege på områder, hvor uddannelsesforskningen skal styrkes.
- > Sikre en bred forankring og implementering af eksisterende viden.
- > Overveje, hvordan publiceringen på området kan styrkes, f.eks. ved etableringen af elektroniske platforme
- > Fremkomme med anbefalinger til clearinghouses aktiviteter Afholde en årlig uddannelsesforskningskonference.

Det forskningsrådgivende system inddrages i afklaringen af, hvordan den anvendelsesorienterede vidensudvikling og den videnskabelige udvikling balanceres i forhold til hinanden. Danmarks Forskningspolitiske Råd høres i forbindelse med fastlæggelsen af strategien for uddannelsesforskning. Det bør overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt, at Det Strategiske Forskningsråd nedsætter en programkomite for uddannelsesforskning.

Forum afholder *en årlig konference*. Deltagerne er repræsentanter fra forskningsmiljøer og brugerinteresser.

Det vigtigste formål med konferencen er at sikre vidensdeling og vidensimplementering. Konkret skal konferencen sørge for følgende:

- > Pege på aktuelt relevante forskningsfelter.
- > Udpege praksisområder hvor indenfor, der er behov for systematiske forskningsreviews.
- > Bidrage til implementeringen af den forskningsbaserede viden.

Forums medlemmer mødes to gange om året.

Forskningsobservatorium

Som en arbejdsgruppe under Forum for uddannelsesforskning etableres et *Forskningsobservatorium* (et forskernetværk) bestående af toneangivende danske uddannelsesforskere. Netværket har en forskningsstrategisk opgave med at identificere fronten i den danske uddannelsesforskning, herunder udpege centrale temaer og resultater, samt være primus motor i udarbejdelsen af kvalitetskriterier og standarder for uddannelsesforskning. Dette arbejde sker i samarbejde med det forskningsrådgivende system. Arbejdet skal sikres en international standard gennem løbende inddragelse og høring af internationale eksperter.

Forskningsobservatoriets arbejde med at udarbejde kvalitetskriterier og standarder for uddannelsesforskning skal ligge til grund for Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforsknings arbejde med at synliggøre, filtrere og kvalitetssikre forskningsbaseret viden og videnproduktion i udviklingsarbejde og forsøg.

Medlemmerne til Forskningsobservatorium udpeges af Forum og repræsenterer følgende uddannelsesforskningsmiljøer i Danmark:

- > 1 medlem repræsenterer Københavns Universitet
- > 1 medlem repræsenterer Aarhus Universitet
- > 1 medlem repræsenterer Aalborg Universitet
- > 1 medlem repræsenterer Syddansk Universitet

- > 1 medlem repræsenterer CVU-sektoren
- > 1 medlem repræsenterer Roskilde Universitetscenter
- > 1 medlem repræsenterer Socialforskningsinstituttet
- > 1 medlem repræsenterer Anvendt KommunalForskning (AKF)

Der skal sikres en forskningsmæssig bredde i sammensætningen. Medlemmerne vælger selv deres formand.

Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning

Der etableres et *Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning*. Clearinghouse udarbejder systematiske forskningsreviews om udvalgte uddannelsestemaer på et forskningsmæssigt grundlag. Clearinghouse udarbejder og kommunikerer systematiske vurderinger af evidensbaseret viden. Funktionen skal dels medvirke til at kvalitetsvurdere og synliggøre internationale forskningsresultater (herunder danske), dels opsamle og kvalitetsvurdere erfaringer fra udviklingsprojekter.

Forskningsobservatoriets arbejde med at udarbejde kvalitetskriterier og standarder for uddannelsesforskning skal ligge til grund for Clearinghouses arbejde. Forum kan komme med anbefalinger til valg af temaer til kortlægning i Clearinghouse.

Clearinghouse udarbejder reviews med afsæt i dansk og international uddannelsesforskning og med udgangspunkt i temaer og spørgsmål af aktuell relevans for dansk uddannelsespolitik og -praksis og kommunikerer resultaterne af dette arbejde. Derudover indsamler og formidler Clearinghouse løbende resultater af særlig interesse fra den nationale og internationale uddannelsesforskning.

Det indebærer, at Clearinghouse skal:

- > Synliggøre relevant forskningsbaseret viden om udvalgte temaer.
- > Synliggøre videnproduktion i udviklingsarbejder og forsøg.
- > Sikre en filtrering og kvalitetsvurdering af denne viden gennem systematiske forskningsreviews inden for udvalgte temaer.
- > Pege på huller i den eksisterende viden og behov for forsknings- og udviklingsindsatser.
- > Registrere vigtige nybrud og udviklingstendenser i den nationale og internationale uddannelsesforskning.
- > Bidrage til implementering af den kvalitetssikrede viden ved at kommunikere anbefalinger om "best practice" til relevante netværk af politikere, embedsmænd, undervisere og andre praktikere.

Et væsentligt omdrejningspunkt i denne proces er udvælgelsen og afgrænsningen af relevante temaer eller "burning issues". Det foreslås, at der udvælges to til tre relevante temaer til systematisk forskningsreview om året. Temaerne kan identificeres med udgangspunkt i Forums anbefalinger. Et review antages at kunne gennemføres på et halvt til et helt år fra udpegning af tema til, der foreligger en samlet fremstilling af de internationale forskningsresultater og danske erfaringer.

Reviewgrupper nedsættes ad hoc som et led i clearinghousefunktionens arbejde. Grupperne består af ca. fem forskere, der har forskningskompetence på højeste niveau inden for det reviewede tema. Opgaven er at samle den relevante nationale og internationale forskning inden for det udpegede tema, at analysere og vurdere kvaliteten af de foreliggende forskningsresultater, at identificere forsøgs- og udviklingsresultater med

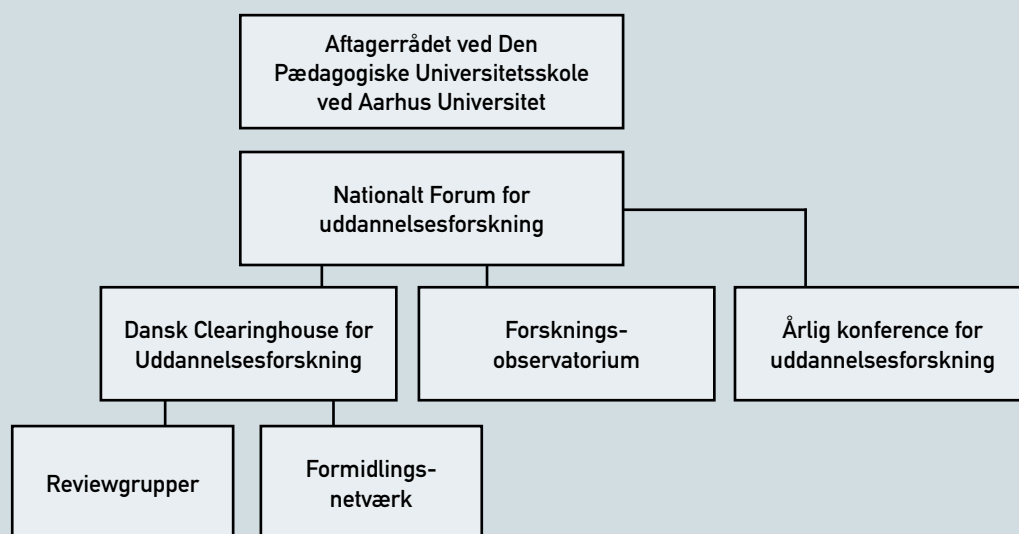
relevans for temaet og at syntetisere den samlede viden med henblik på at formulere evidensbaseret og implementerbar viden.

Clearinghousefunktionen skal i særlig grad bidrage til, at den evidensbaserede viden formidles til uddannelsessektorens praktikere. Clearinghouse bør tage initiativ til dannelse af *formidlingsnetværk* og konsortier, fx inden for rammerne af universiteternes aftaler om forskningstilknytning med CVU'erne. Netværkene kan fx bestå af repræsentanter fra forskningsinstitutioner og CVU'ernes videnscentre, undervisere og skole- og institutionsejere. Netværkenes opgave er at sikre implementeringen af de reviewede forskningsresultater i nationale og regionale brugerorganisationer og institutioner. De er således et vigtigt kommunikationsmæssigt bindeled mellem den forskningsbaserede viden og den praktiske anvendelse og udviklingsaktiviteter.

DPU (AU) varetager clearinghouse-funktionen, der indgår som en del af universitetets udviklingskontrakt med Videnskabsministeriet. Universitetets bestyrelse er ansvarlig for udførelsen af opgaven. Bestyrelsen godkender clearinghouse-funktionens budget efter indstilling fra rektor. Rektor (dekanen for DPU som universitetsskole i AU) nedsætter sekretariatet for Clearinghouse og udpeger lederen.

Clearinghouse etableres med et *sekretariat* som en selvstændig enhed på DPU (under DPU som universitetsskole på AU). Sekretariatet koordinerer arbejdet med clearinghousefunktionen, bistår Forum, herunder formanden, med varetagelse af opgaverne, supporterer reviewgrupperne og tager formidlingsmæssige initiativer. Det bemannes i en pilot-fase med fem medarbejdere, hvoraf en udpeges som leder. Lederen skal have forskningskompetence på mindst universitetslektorniveau. Lederen er ansvarlig for clearinghouse-funktionen over for DPU's rektor (dekanen for DPU som universitetsskole på AU) og bestyrelse.

Forslag til organisering

- Aftale om professionshøjskoler for videregående uddannelser*, Undervisningsministeriet, marts 2007, <http://www.uvm.dk/07/aftaleprof.htm?menuid=641015>
- Bidrag til Country Background Report*, Carsten Elbro og Jens Rasmussen, marts 2004.
- Dansk Clearinghouse for Uddannelsesforskning*, Danmarks Pædagogiske Universitet, konceptnotat, december 2006
- Dansk forskning i pædagogik og uddannelse - en kortlægning af perioden 1994-1999*, Lars Geer Hammershøj & Lars-Henrik Schmidt, Danmarks Pædagogiske Institut, 1999
- Educational research and development in Denmark. Background report by the Danish Ministry of Science, Technology and Innovation*, Videnskabsministeriet, maj 2004.
- Etablering af Forum for uddannelsesforskning og Clearinghouse*, Danmarks Pædagogiske Universitet, Undervisningsministeriet og Videnskabsministeriet, marts 2006
- Evaluering af Dansk Institut for Gymnasiepædagogik ved Syddansk Universitet*, Syddansk Universitet, september 2003
- Forskning ved Danmarks Pædagogiske Universitet – en selvevaluering*, Danmarks Pædagogiske Universitet, 2004
- Møde om forskningstilknytning den 1. september 2006*, faktnotat, Undervisningsministeriet, 2006
- Fremgang, fornyelse og tryghed. En strategi for Danmark i den globale økonomi*, april 2006, regeringen, <http://www.globalisering.dk/>
- Kvalitet i undervisningen*, rapport fra arbejdsgruppen om undervisningskvalitet, marts 2006, Videnskabsministeriet, <http://videnskabsministeriet.dk/site/forside/publikationer/2006/kvalitet-i-undervisningen/Kvalitetendelig.pdf>
- L 140. Forslag til lov om ændring af universitetsloven. (Varetagelse af opgaver for en minister, ankenævn for meritafgørelser, ph.d.-skoler m.v.)*, fremsat 31. januar 2007, http://www.folketinget.dk/Samling/20061/lovforslag/L140/som_fremsat.htm
- L 186: Forslag til lov om mellemlange videregående uddannelser*, 2000, http://www.folketinget.dk/?/Samling/19991/lovforslag_som_vedtaget/L186.htm
- L187: Forslag til lov om ændring af lov om selvejende institutioner for videregående uddannelser m.v. og en række andre love. (Etablering af sektor for Centre for Videregående Uddannelse (CVU'er)*, 2000, http://www.folketinget.dk/Samling/19991/lovforslag_som_vedtaget/L187.htm
- L188: Forslag til lov om Danmarks Pædagogiske Universitet*, 2000, http://www.folketinget.dk/Samling/19991/lovforslag_som_vedtaget/L188.htm
- L 188: Forslag til lov om professionshøjskoler for videregående uddannelser*, 2007, http://www.ft.dk/Samling/20061/lovforslag/L188/som_fremsat.htm
- Lærerruddannelsen*, Danmarks Evalueringsinstitut, 2003.
- National review on educational R&D. Examiners report on Denmark*, OECD, October 2004.
- Notat om Stillingsstruktur 2007 for videnskabeligt personale ved universiteter*, Videnskabsministeriet, 2007, http://www.ubst.dk/upload/universitetsfusioner/Ny_stillingsstruktur.pdf

